

Islamic Finance & de Wet IB 2001

Wat zijn de fiscale kwalificaties van Islamitisch Financieringen in ons IB-stelsel: de eigenwoningregel en Winst uit Onderneming (WUO)?

Hicham El Mahtouchi

7/23/2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze scriptie mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitaal of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

© Hicham El-Mahtouchi, 2014

Inleiding.....	3
H1. Geschiedenis van Islamic Finance.....	5
Samenvatting.....	7
H2. Wat is de islam?	8
2.1.1 De Koran	9
2.1.2 De Sunnah	10
2.1.3 De Ijma.....	11
2.1.4 Qiyas.....	11
2.2 Basisprincipes Islamic Finance	12
Samenvatting.....	15
H3. Financiële Instrumenten.....	17
3.1 Ijara & Ijara wa iqtina.....	18
3.1.2 Ijara wa iqtina	19
3.2 Musharaka.....	19
3.3 Mudaraba.....	21
3.4 Murabah.....	22
Samenvatting.....	23
H4. Het eigenwoningregime	25
4.1.1 Karakter IB	25
4.1.3 Voorwaarden eigenwoningregime	27
4.2 Financieringsvormen.....	30
4.2.1 Ijara (wa iqtina).....	30
4.2.2 Murabah	33
4.2.3 Musharaka/mudaraba.....	34
4.2.4 Moment renteaftrek	35
Samenvatting.....	36
H5. Winst uit onderneming	38
5.1 Theoretisch kader.	38
5.2 Financiële instrumenten.....	40
5.2.2 Ijara wa iqtina	42
5.2.4 Musharaka.....	44
5.2.5 Mudaraba	45
Samenvatting.....	47
H6. Conclusie.....	49
Literatuurlijst.....	53
JURISPRUDENTIE EN BESLUITEN	55

Inleiding

"Nederland centrum voor islamitisch bankieren".¹ "Islamitisch bankieren is in opmars".² Sinds de economische crisis staan de Nederlandse kranten vol met nieuwsberichten over alternatieven voor de conventionele financieringsmethode. Veel burgers vinden dat de banken er een potje van hebben gemaakt terwijl de burgers de rekening krijgen gepresenteerd. Er zijn steeds meer geluiden hoorbaar waarbij wordt gesteld dat het gehele financieringsmodel op de schop moet.

De meest genoemde oplossing is het verdelen van de risico's tussen de banken en de leners. Op deze manier krijgen de banken ook de rekening gepresenteerd indien het mis gaat. Deze oplossing is mede geïnspireerd door principes uit het islamitisch bankieren. Hierdoor is het dan ook meer dan logisch dat, ondanks de crisis, islamic finance in de wereld een stijging noteerde tussen de 15-20% per jaar.³

In Europa barstte de strijd dan los tussen verschillende landen om het Europese centrum voor islamitisch bankieren te worden. Een strijd die voorlopig is gewonnen door het Verenigd Koninkrijk: premier Cameron heeft toegezegd dat de Londense beurs een islamitische index zal bijhouden en de Britse overheid een speciale soort obligaties zal uitschrijven voor moslims.⁴

In Nederland is het echter opvallend stil gebleven. Wouter Bos heeft ooit gesuggereerd om van Nederland het centrum van Islamitisch bankieren te maken, maar verder dan woorden is daar niets van gekomen.⁵ Dit terwijl de vraag naar islamic finance onder de moslims hoog is. Onderzoek van H. Chara heeft uitgewezen dat 75% positief staat tegenover invoering van islamic finance in Nederland (6% staat er negatief tegenover). Van alle respondenten vindt 64% het zelfs vervelend dat deze financieringsvormen niet worden aangeboden in Nederland.⁶ Hierdoor lijkt er veel potentie voor islamitische financieringsvormen in Nederland.

Deze ontwikkelingen hebben mij getriiggerd onderzoek te doen naar een eventuele invoering van islamic finance in Nederland. In dit onderzoek zal vooral worden ingegaan op de fiscale aspecten van een eventuele invoering van islamic finance in Nederland binnen de inkomstenbelasting. De volgende hoofdvraag zal worden beantwoord: "Wat zijn de fiscale kwalificaties van Islamitisch Financiering in ons IB-stelsel: de eigenwoningregel en Winst uit Onderneming (WUO)?"

¹ Redactie (16 juni 2007). Bos Nederland centrum voor islamitisch bankieren. *Trouw*.

² Zeemeew (20 juni 2006). Islamitisch bankieren is in opmars. *Infonu*.

³ Hancock, M. (2013). Islamic Finance in 2013 beyond the growth. *The banker*.

⁴ Wever, R. de (2013). Cameron: VK moet wereldtopper worden in islambankieren. *Trouw*.

⁵ Redactie (16 juni 2007). Bos Nederland centrum voor islamitisch bankieren. *Trouw*.

⁶ Chara, H. (2009). 'Islamic Finance in the Netherlands': A study of the Attitude towards and the interest in Islamic Finance by Young muslims and the factors that determine them", masterthesis, EUR pp80.

Deze hoofdvraag tracht ik te beantwoorden door allereerst een kort hoofdstuk op te nemen waarin de ontwikkeling van islamic finance de afgelopen decennia uiteen wordt gezet. Vervolgens worden de belangrijkste principes van de islam op een rij gezet om te begrijpen hoe de verschillende financiële instrumenten binnen islamic finance tot stand zijn gekomen. In hoofdstuk drie worden de verschillende financieringsvormen uiteengezet waarna in hoofdstuk vier de kwalificatie van de reeds genoemde financieringsvormen binnen het eigenwoningregime worden besproken. In hoofdstuk vijf wordt de kwalificatie van de verschillende financieringsvormen binnen de categorie winst uit onderneming uitvoerig besproken, waarna wordt afgesloten met een algehele conclusie.

H1. Geschiedenis van Islamic Finance

Het idee van een islamitisch financieel systeem begon vorm te krijgen gedurende de tweede helft van de 20ste eeuw waarin dekolonisatie en het ontstaan van nieuwe moslimstaten centraal stond. Dit leidde tot de fundamenteën van het begin van het islamitisch financieel systeem dat wij tegenwoordig kennen.⁷

Het startschot werd gegeven in Pakistan. Dit was het eerste land waar een bank verscheen die volledig conform de shari'ah⁸ krediet verleende aan haar inwoners. Deze bank vroeg een kleine winststopslag om haar operationele kosten te dekken in plaats van rente. Dit leidde tot een overweldigende vraag waardoor de bank al gauw merkte dat zij niet voldoende liquide middelen tot haar beschikking had om aan deze vraag te voldoen. Hierdoor was zij genoodzaakt deze vorm van kredietverstrekking stop te zetten.⁹

Waar het in Pakistan niet gelukt is, is het een aantal jaar later wel in Egypte gelukt: de Mit Ghamr spaarbank startte als eerste bank in het land met het verstrekken van shari'ah conforme financiële producten. Het islamitisch bankieren stond toen nog echter in haar kinderschoenen. In hetzelfde jaar werd de Lembaga Tabung bank opgericht in Maleisië om de toenemende vraag naar islamic finance in het land op te vangen. Hoewel deze pioniers het goed deden, bleef het toch een tijdje stil rondom islamic finance en leek er weinig groei in het vooruitzicht.

Dit veranderde echter snel door de eerste oliecrisis in de jaren 70. Door deze oliecrisis steeg de prijs van olie exponentieel waardoor er gigantisch veel liquide middelen binnenkwamen in de Golfstaten.¹⁰ Dit geld werd mede gebruikt om verschillende instituten op te richten die islamitische financiële diensten aanboden (IIFSs).¹¹ Binnen rap tempo zijn verschillende organisaties als paddenstoelen uit de grond geschoten. Overal ter wereld zijn in deze periode meer dan 100 banken geopend en dit resulteerde in veel conventionele banken die zelfs in het Westen een eigen islamic finance tak startten. Dit heeft als gevolg gehad dat islamic finance niet meer gezien werd als een seculier financieel systeem, maar als een integraal gedeelte binnen het globale financiële systeem. Islamic finance wordt nu in meer

⁷ Europese Centrale Bank (2013). Islamic Finance in Europe: Occasional paper series, no 46, Juni 2013.

⁸ De term Shari'ah wordt uitgebreid besproken in hoofdstuk 2.

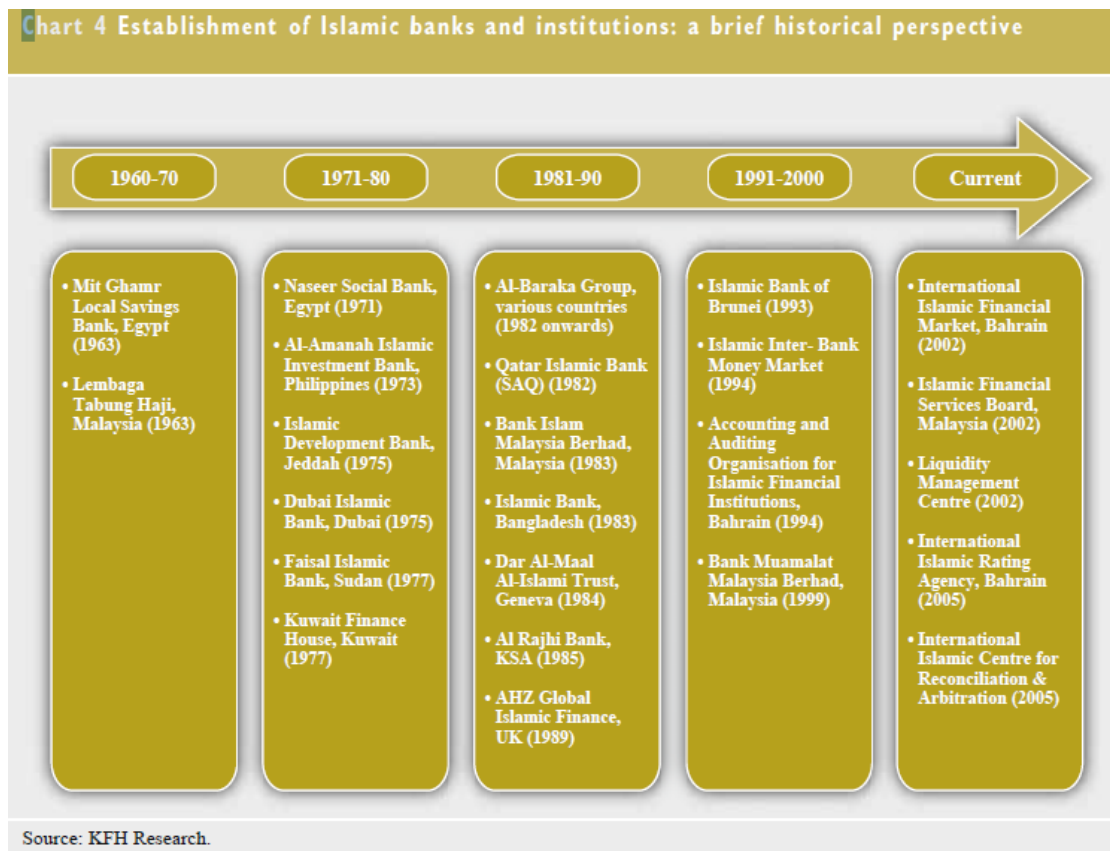
⁹ Verhoef, B., Anzahaf, S., & Bijkerk, S. (2008). Islamitisch financieren en toezicht: een verkennende analyse. De Nederlandse Bank, Vol. 6/No.3 p.19.

¹⁰ Grais, W., and M. Pelligrini. "Islamic Finance and Economic Development." Wiley Finance Series, 2006.

¹¹ Europese Centrale Bank (2013). Islamic Finance in Europe: Occasional paper series, no 46, Juni 2013 p3.

dan 75 landen toegepast. Ook in Europa begint het langzamerhand haar intrede te maken.¹²

Islamic finance richt zich hoofdzakelijk op de moslimgemeenschap binnen de verschillende landen. Echter na de economische crisis en het wanbeleid van de banken de afgelopen jaren, lijken steeds meer niet-moslams interesse te hebben in de diensten van islamic finance waardoor een nieuwe markt in het verschiet ligt.

Figuur 1. Vestiging van islamitische banken en instituten: een korte historische overzicht.

Financiële toezichhouders

Om de explosieve groei van de financiële instellingen enigszins te reguleren zijn er door de jaren heen verschillende financiële toezichhouders opgericht. De eerste instelling die opgericht is om de verschillende financiële banken te ondersteunen is de Islamic Development Bank (IDB) in 1975. Zij voorziet haar aangesloten leden van eventuele kredieten. Momenteel zijn er 55 landen aangesloten bij de IDB.

¹² El-Qorchi, M. (2005). Islam Goes Up. Finance & Development, Volume 42, number 4.

Een andere belangrijke instelling is de AAOIFI¹³. Deze organisatie probeert auditing-, bestuur-, boekhoud- en ethische standaarden te ontwikkelen die conform de shari'ah zijn voor de financiële instellingen in de wereld. In 1993 zijn deze standaarden geïntroduceerd en worden deze steeds vaker gebruikt door de verschillende islamitische financiële instellingen overal ter wereld.¹⁴

Heel belangrijk is daarnaast de zogenoemde shari'ah raad. Bij het ontwikkelen van nieuwe producten is het essentieel dat de producten conform de regels van de shari'ah zijn. Hiervoor wenden de financiële instellingen zich tot een shari'ah raad. Deze raad bestaat uit grote geleerden op het gebied van de shari'ah en islamic finance. De leden van de raad toetsen deze producten aan de regels van de shari'ah en geven dan hun rapport af. Indien deze raad een goedkeuringsrapport aflevert (fatwa genoemd) dan kan de financiële instelling het nieuwe product op de markt brengen.¹⁵

Daarnaast zijn er verschillende toezichthoudende instellingen opgericht zoals het LMC¹⁶ en de GCIBFI.¹⁷ Deze vertegenwoordigen de financiële instellingen die hun activiteiten volledig uitvoeren in overeenstemming met de wetten van de islam.¹⁸

Samenvatting

Islamic finance is ontstaan gedurende de tweede helft van de 20ste eeuw. Het startschot werd gegeven in Pakistan. Dit wierp echter niet haar gewenste vruchten af, maar al gauw volgden andere landen haar voorbeeld. In zowel Egypte als Maleisië werden de eerste islamitische banken opgericht. Het balletje begon pas echt te rollen na de grote oliecrisis in de jaren zeventig. Door de toegenomen inkomsten werd er massaal geïnvesteerd in financiële instellingen die conform de shari'ah financiële producten aanboden. Ook werd er massaal geïnvesteerd in verschillende ondersteunende instellingen die toezicht hielden en bepaalde protocollen uitschreven om de coherentie van het islamitisch financieel systeem te waarborgen. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd tot het grote succes van islamic finance de afgelopen decennia.

¹³ AAOIFI staat voor: Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions.

¹⁴ Bosschem, T., Islamitisch bankieren: een vergelijkende studie met westerse banken, masterthesis, Universiteit Gent.

¹⁵ Ettafahi, A. "Halal" woningfinanciering in de Wet IB 2001, de Wet OB 1964 en de Wet BVR, masterthesis, EUR.

¹⁶ Het LMC staat voor Liquidity Management Center.

¹⁷ Het GCIBFI staat voor General Council for Islamic Banks and Financial Institutions.

¹⁸ Bosschem, T. Islamitisch bankieren: een vergelijkende studie met westerse banken, masterthesis, Universiteit Gent.

H2. Wat is de islam?

Islamic finance kent haar oorsprong uit de islam. Alvorens er een goed beeld geschetst kan worden over de inhoud van islamic finance, dient er eerst goed te worden gekeken naar de islam als geloof en haar rechtsbronnen. Vervolgens zal er uiteengezet worden wat de basisprincipes van de shari'ah zijn. De nadruk zal voornamelijk worden gelegd op de basisprincipes die van belang zijn voor de verschillende financiële producten van islamic finance.

2.1 Shari'ah

De islam is de op één na grootste wereldreligie met 1.570 miljard aanhangers in de wereld.¹⁹ De islam is een Abrahamitische religie die circa 570 na Christus 'ontstaan' is.²⁰ De naam 'islam' is een Arabische benaming en kan het best worden vertaald met 'overgave'/'onderwerping'.²¹ Hiermee wordt een volledige overgave aan Gods wetten bedoeld die Hij voor de mensheid heeft gecreëerd. Deze wetten die gericht zijn op de mens vormen samen het islamitisch recht, ook wel de shari'ah genoemd. Shari'ah betekent letterlijk "het te volgen pad" en is het juridisch raamwerk waarin zowel de publiekelijke als de privé aspecten van het leven van moslims wordt geregeld.²² Dit raamwerk beperkt zich niet alleen tot handelingen die te maken hebben met het individu en haar spirituele band met God, maar het strekt zich uit over elk aspect van het leven. Voorbeelden hiervan zijn kledingdracht, sociale hygiëne en hoe om te gaan met de natuur. In deze scriptie zal ik me bij het bespreken van de shari'ah beperken tot de regels die te maken hebben met islamic finance.

De shari'ah staat gelijk aan Gods wetten aan de mens. Deze wetten kennen hun oorsprong in een aantal bronnen, waarvan de vier belangrijkste in de volgende paragrafen worden genoemd en besproken. Het is belangrijk om te begrijpen hoe deze wetten tot stand zijn gekomen om zo de principes van de sharia'ah beter te kunnen begrijpen.

¹⁹ PEW Research Center (2010). The Global Religious Landscape: A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups.

²⁰ Moslims geloven namelijk dat de islam altijd al heeft bestaan: in de zin van de vorige Abrahamitische religies en dat alle voorgaande profeten moslims waren en dat de profeet Mohammed (vznmh) de laatste profeet is die gezonden is naar de gehele mensheid.

²¹ Leward, B. (2009). Islam: The religion and the people. Pearson Education: Buntzie, Churchill.

²² Prof. Dr. Akgündüz, A. (2010). Islamic law in theory and practice: introduction to islamic law. IUR Press, Rotterdam p.19.

2.1.1 De Koran

De Koran is veruit de belangrijkste rechtsbron in de islam. De Koran is het heilige boek dat volgens moslims het woord van God is en dat voor de gehele mensheid is geopenbaard. Dit boek is via de aartsengel Gabriel aan de profeet Mohammed (vzmh)²³ geopenbaard in verschillende fases in zijn leven.

De Koran zelf getuigt hier ook van:

“ It is He [God] who has sent down to you, [O Muhammad], the Book”²⁴

De Koran bestaat uit 114 hoofdstukken die sterk variëren qua grootte. Elk hoofdstuk bestaat uit verzen (ayat genoemd). De koran kent verschillende verzen: een gedeelte bestaat uit verhalen van de vroegere profeten, een gedeelte bestaat uit verhalen over het leven na de dood en een gedeelte bestaat uit wetten voor de mensheid. De shari'ah is gebaseerd op deze derde groep verzen. Van deze laatstgenoemde verzen (ook wel ayat-al muhkam genoemd) zijn er maar 80 terug te vinden in de koran.²⁵ Deze zijn veelal abstract vormgegeven. Een voorbeeld van zo een vers is:

“O you who have believed, when [the adhan]²⁶ is called for the prayer on the day of Jumu'ah [Friday], then proceed to the remembrance of Allah and leave trade. That is better for you, if you only knew”²⁷

²³ Vzmh staat voor: “Vrede zij met hem”. In de islam gebruikt men deze term uit respect voor alle profeten.

²⁴ Koran hoofdstuk 3 vers 7.

²⁵ Standke, C. (2008). Sharia – The Islamic Law. Grin, Norderstedt.

²⁶ Adhan is het arabische woord voor de oproep voor het gebed.

²⁷ Koran hoofdstuk 62 vers 09.

2.1.2 De Sunnah

De Sunnah is na de Koran de belangrijkste bron van de shari'ah. Het woord Sunnah betekent letterlijk "voorbeeld/vertoning". Hiermee wordt bedoeld dat de moslims de handelingen en uitspraken van de profeet Mohammed (vz mh) als voorbeeld nemen voor het implementeren van de shari'ah in hun eigen leven. Hij was namelijk het schoolvoorbeeld voor de moslims, met de meeste kennis over de shari'ah. De Koran zelf getuigt voor het gebruik van de sunnah als rechtsbron voor de shari'ah.

"You have indeed in the life of the Messenger of God the best example;" for those who expect meeting God and the Last Day and remember Him much".²⁸

"To follow and obey the Prophet is the only way one can love his God and be loved by Him and have one's sins forgiven".²⁹

"All matters which cause differences or disputes are to be referred to God and His Prophet as the final authority".³⁰

Omdat de koran vooral bestaat uit abstracte regels, werd tijdens het leven van de profeet Mohammed (vz mh) vaak aan hem gevraagd hoe bepaalde zaken geïnterpreteerd zouden moeten worden. Een goed voorbeeld hiervan is de verplichting van het gebed. In de Koran staat dat het gebed verplicht is voor een moslim. Er staat echter niet in hoe het gebed verricht dient te worden. Hiervoor zou dan teruggesproken moeten worden naar de Sunnah. Al deze uitspraken en handelingen zijn tijdens en na het leven van de profeet Mohammed (vz mh) verzameld in verschillende boeken (genoemd: hadithboeken) die nu de tweede bron vormen voor de shari'ah.³¹

Zowel de Koran als de Sunnah zijn de primaire bronnen voor de shari'ah en zijn beiden onfeilbaar.³² Naarmate de tijd vorderde en bepaalde vraagstukken niet duidelijk beantwoord

²⁸ Koran hoofdstuk 33 vers 21.

²⁹ Koran hoofdstuk 3 vers 31/32.

³⁰ Koran hoofdstuk 4 vers 59.

³¹ Ahsanis, A. Fundamentals of Hadith Interpretation. Al-Mawrid, Lahore p.19.

³² Om enige nuance hierin te brengen: De Koran en de sunnah die een geauthenticeerde keten hebben tot de profeet (vz mh) zijn onfeilbaar. Indien er enige twijfel is over de authenticiteit dan kunnen er meningsverschillen ontstaan over de bruikbaarheid van deze uitspraak.

werden via de twee voorgenoemde bronnen, hebben geleerden twee nieuwe rechtsgeldige bronnen ontwikkeld: namelijk de Ijma & Qiyas³³

2.1.3 De Ijma

Zoals hierboven kort besproken kan het voorkomen dat er meningsverschillen optreden omtrent bepaalde onderwerpen door interpretatieverschillen. Hoe groter het meningsverschil rondom een uitspraak is, des te kleiner de rechtsgrond van de desbetreffende uitspraak. Het kan echter voorkomen dat bepaalde zaken zo duidelijk zijn dat er een consensus is bereikt onder de geleerden (in het Arabisch: Ijma genoemd). Dit is de sterkste vorm van Qiyas³⁴ en wordt als derde bron in de rangorde gezien. De Ijma vindt zijn basis in de volgende Hadith³⁵ waarin de profeet Mohammed (vzmh) zegt:

*“Allah has protected you from three things: that your Prophet should not invoke a curse on you and should all perish, that those who follow what is false should not prevail over those who follow the truth, **and that you should not all agree in an error.**”*³⁶

Islamic finance en het gros van haar producten zijn voor een groot gedeelte gebaseerd op uitspraken uit deze categorie.³⁷

2.1.4 Qiyas

Qiyas is het Arabische woord voor analogie. Via een deductieve manier wordt gekeken naar de achterliggende redenen ('illa genoemd) waarom bepaalde regels zijn opgesteld uit de Koran en de Sunnah om nieuwe problemen te kunnen oplossen.³⁸ Een goed voorbeeld hiervan is het gebruik van heroïne. Nergens in de Koran en de sunnah staat dat heroïne verboden is. Er staat echter wel dat drank verboden is. Volgens het principe van Qiyas wordt er naar de 'illa gekeken; de reden waarom drank verboden is. In dit geval omdat het bedwelmend werkt. Vervolgens wordt gekeken of heroïne een soortgelijk effect veroorzaakt als alcohol. In dit geval werken beide producten bedwelmend waardoor er een nieuwe regelgeving is ontstaan die stelt dat heroïne verboden is.

Op deze manier wordt er een analogie gemaakt tussen deze verschillende producten en

³³ Standke, C. (2008). Sharia – The Islamic Law. Grin, Norderstedt p.3.

³⁴ Zie 2.1.4.

³⁵ Zie 2.1.2.

³⁶ Book 35 of Abu Dawud: Hadith 4240.

³⁷ Bettani, H. (2003). Islamitische woningfinanciering: mogelijkheden om een nieuwe markt te ontwikkelen? Masterthesis, VU.

³⁸ Standke, C. (2008). Sharia – The Islamic Law. Grin, Norderstedt p.3.

komen nieuwe regelgevingen tot stand.³⁹ Omdat dit gebeurt aan de hand van interpretaties van de geleerden, kan het voorkomen dat er verschillende meningen bestaan omtrent verschillende onderwerpen. Qiyas wordt daarom in het algemeen gezien als de zwakste van de vier genoemde rechtsbronnen.

2.2 Basisprincipes Islamic Finance

Zoals hierboven duidelijk uiteengezet is haalt islamic finance haar principes uit de shari'ah. De shari'ah voorziet in de behoefte van rechtvaardigheid en gelijkheid binnen de samenleving en is van invloed op elk aspect van het leven van een moslim. Ook binnen de regels van islamic finance zijn de regels van de shari'ah genomen als leidraad.

De belangrijkste principes in de islam die van belang zijn voor islamic finance zijn: het verbod op riba (interest), het verbod op Gharar (speculatie) en het verbod op Maysir (gokken). Dit betekent echter niet dat, zolang er geen rente wordt gevraagd, de financiële transactie wordt gezien als een shari'ah conforme transactie. Elke transactie die een onrechtvaardig of oneerlijk component bevat, wordt als ongeldig verklaard binnen de shari'ah. Men moet islamic finance zien in de context van de shari'ah: namelijk als een geheel systeem dat gelijke nadruk legt op de ethische, morele, sociale en religieuze dimensie om de gelijkheid en eerlijkheid te bevorderen voor de gemeenschap als geheel.⁴⁰ Elke transactie die tegen een van deze principes gaat, wordt niet erkend binnen de shari'ah.

2.2.1 Het verbod op Riba.

Net zoals binnen de andere twee Abrahamitische religies, is het vragen van rente (riba) in de islam verboden. De term riba betekent letterlijk 'toevoeging'/'groei'. Deze term wordt uitgelegd als "elke niet te rechtvaardigen toevoeging van kapitaal, zowel in schulden als verkopen".⁴¹ Hiermee wordt bedoeld dat elke vooraf bepaalde toevoeging bovenop het uitgeleend kapitaal, gekoppeld aan het uitgeleende kapitaal en niet aan de prestatie van de investering, als riba wordt beschouwd. Hier vallen ook boetes onder, in welke vorm dan ook, mocht de schuldenaar zijn schuld te laat voldoen.

Het verbod op riba komt zowel in de koran als in de Sunnah veelvuldig naar voren. Het verbod gaat zelfs zo ver dat niet alleen het vragen van 'riba' verboden is, maar ook het betalen ervan en zelfs het optreden als een getuige bij een 'riba' overeenkomst.⁴² Dit verbod is gebaseerd op bepaalde morele codes zoals sociale rechtvaardigheid & gelijkheid tussen

³⁹ Prof. Al-' Ujaji, W.b.i. (2011). Qiyas in Islamic Law – A brief introduction.

⁴⁰ Iqbal, Z. (1997). Islamic Financial Systems. Finance & Development, Volume 34, number 2.

⁴¹ Iqbal, Z. & Mirakhor A. (2013). Economic Development and Finance. The World Bank, Washington, D.C.

⁴² Hazrat Jabir r.a. has reported that the Messenger of Allah (vzmh) cursed the devourer of usury, its payer, its scribe and its two witnesses. He also said that they were equal (in sin). (Authentic Hadith)

de mens. Interest is namelijk een vergoeding die van tevoren wordt afgesproken en die onafhankelijk is van de te behalen resultaat. Dit resulteert in een situatie waarin de uitlenende partij altijd 'winst' maakt, terwijl de lener al het risico draagt. Op deze manier zorgt rente ervoor dat de rijken alsmear rijker worden door hun kapitaal en de armen (minder bedeelden) er slechter vanaf komen.⁴³

Bovendien wordt geld in de islam als een ruilmiddel gebruikt en niet als activa op zich. Het is de bedoeling dat men het geld investeert om productie te realiseren. Het enkel vragen van rente levert geen enkele toegevoegde waarde voor de economie als geheel, dit terwijl de shari'ah handel in fysieke activa juist stimuleert, omdat deze de welvaart vergroot bij de gemeenschap als geheel. In de Koran komt dit principe ook duidelijk terug:

*"That is because they say: "Trading is only like Ribâ (usury)," whereas Allâh has permitted trading and forbidden Ribâ (usury)."*⁴⁴

Bovendien zorgt het 'consumeren' van rente ervoor dat degenen met kapitaal geen arbeid meer zullen verrichten door de alternatieve geldinkomstenbron. Daardoor spreekt de shari'ah pas van toegestane handel indien er bij een transactie een goed wordt verhandeld met een intrinsieke waarde. De tegenprestatie dient bovendien gelijk te zijn aan de intrinsieke waarde van dit goed.⁴⁵

2.2.2 Gharar en Maysir

Dit zijn twee begrippen die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Gharar kan het beste vertaald worden als 'onzekerheid'. Contracten met grote onzekerheden kunnen leiden tot uitbuiting. In de geschiedenis hebben veel mensen misbruik gemaakt van deze onzekerheden door deze onzekerheden in contracten in te bouwen om zo misbruik van de situatie te kunnen maken. Terwijl de shari'ah juist pleit voor gelijkwaardigheid in rechten en plichten van beiden partijen. Ook onwetendheid van één van de partijen over de te kopen goederen⁴⁶ valt hieronder. Elk contract dat onzekerheid kent is daarom verboden binnen de shari'ah.

Gharar kent haar oorsprong uit uitspraken van de profeet Mohammed (vzmh) waarin hij

⁴³ Qardawi, Y. (2003). Halal en Haram: wat toegestaan en verboden is in Islam. Uitgeverij Oase en noer Al'ilm.

⁴⁴ Koran hoofdstuk 2 vers 75.

⁴⁵ Bettani, H. (2003). Islamitische woningfinanciering: mogelijkheden om een nieuwe markt te ontwikkelen? Masterthesis, VU p.18.

⁴⁶ Dit geldt voor zowel voor goederen als diensten. In het vervolg zal er echter alleen goederen worden genoemd.

aangeeft dat het verboden is.^{47,48}

Om een duidelijk beeld van Gharar te creëren, zijn hieronder de vormen van Gharar uiteengezet⁴⁹:

- i. Het verkopen van goederen waarvan het duidelijk is dat de verkoper deze niet kan leveren.
- ii. Het verkopen van onbekende goederen voor een onbekende prijs (bijvoorbeeld het verkopen van een dichte doos zonder dat duidelijk is wat erin zit).
- iii. Het verkopen van goederen zonder een fatsoenlijke productbeschrijving. (Bijvoorbeeld het verkopen van kleding zonder maatvermelding).
- iv. Het verkopen van goederen zonder de prijs duidelijk te specificeren.
- v. Het maken van contracten met voorwaarden die niet duidelijk zijn gespecificeerd (bijvoorbeeld 'ik betaal pas als ik opslag krijg bij mijn huidige baan').
- vi. Het verkopen van goederen op basis van valse beschrijvingen (bijvoorbeeld stellen dat goederen uit Italië komen terwijl deze daadwerkelijk uit China komen).
- vii. Het verkopen van goederen zonder dat de koper het goed proper kan bekijken/testen.

Zoals hierboven gezien komt Gharar voor in verschillende vormen. De shari'ah biedt door het verbieden van al deze vormen bescherming tegen onrecht van een van de partijen. Dit onrecht komt vooral tot stand door het onzekerheidselement dat elk van deze vormen bezit. Door deze onzekerheden te elimineren en contracten zorgvuldig op te stellen kan men Gharar voorkomen.⁵⁰ Om dit te bereiken dienen beide partijen:⁵¹

- 1: duidelijk specificeren wat de kenmerken van het goed en de tegenwaarde is.
- 2: er zeker van zijn dat het te verkopen goed bestaat en geleverd kan worden. Het verkopen van de huid voordat de beer geschoten is, is dus verboden!
- 3: de kwantiteit, kwaliteit, dag van levering en alle andere omstandigheden die kunnen leiden tot onzekerheden duidelijk specificeren.

⁴⁷ Abu-Said Al-Khudriy reported that the Prophet (pbuh) has forbidden the purchase of the unborn animal in its mother's womb, the sale of the milk in the udder without measurement, the purchase of spoils of war prior to their distribution, the purchase of charities prior to their receipt, and the purchase of the catch of a diver.

⁴⁸ Abu Huraira reported the Prophet (pbuh) prohibited the pebble sale and the Gharar sale.

⁴⁹ Sarker, A.A. (2001). Islamic Business contracts, agency problems and the theory of the Islamic firm, International Journal of International Services, Vol. 1 No. 2.

⁵⁰ El-Gamal, M. A. (2000). 'A basic guide to contemporary Islamic Banking and Finance.'

⁵¹ Abdul Awwal Sarker, Islamic Business contracts, agency problems and the theory of the Islamic firm, International Journal of International Services, Vol. 1 No. 2, 2001.

Maysir

Zoals hierboven al kort aangegeven is, is Maysir onlosmakelijk verbonden met Gharar. Maysir kan het best worden vertaald als gokken. Dit verbod komt op een tweetal plaatsen duidelijk terug in de koran.⁵² Hoe hoger het risicogehalte van een transactie, des te groter de gelijkenis met gokken, wat in de islam absoluut verboden is. Het probleem met dit verbod is dat dit verbod relatief is en per geval bekeken moet worden (aangezien geen enkele transactie los staat van risico). "Een transactie is alleen verboden indien de transactie een dusdanig hoog risico heeft waardoor er vele mogelijke uitkomsten bestaan, maar de prijs vaststaat". Dit komt eigenlijk neer op een pure risicotransactie.⁵³ Dat betekent dat het kopen/verkoop van aandelen/financiële derivaten (zoals opties), met als doel het speculeren op prijsstijgingen, verboden is binnen de shari'ah.

Shari'ah conforme investeringen.

Alleen activiteiten die niet tegen de shari'ah ingaan zijn toegestaan als investeringsmogelijkheden.

Dit betekent dat bedrijven die zich schuldig maken aan activiteiten die niet shari'ah conform zijn, uitgesloten zijn als investermogelijkheden. Voorbeelden hiervan zijn bedrijven die zich schuldig maken aan het produceren van alcohol, wapens, drugs, pornografie et cetera.⁵⁴

Samenvatting

De shari'ah wordt in de islam gezien als Gods wetten voor de mens. Hierin worden de regels opgesteld die zich niet alleen beperken tot handelingen die te maken hebben met het individu zelf en zijn spirituele band met god, maar ook regels over alledaagse aspecten waar een mens mee te maken heeft in zijn/haar leven. De regels uit de shari'ah worden gehaald uit een viertal bronnen. Allereerst de Koran: het letterlijke woord van God. De tweede bron is de sunnah: de handelingen van de profeet Mohammed (vzmh). De derde bron is de Ijma (consensus) tussen de geleerden over een bepaald onderwerp. De laatste geldige bron is Qiyas (analogie). Deze bronnen hebben zich vertolkt in een aantal basisprincipes die de kern bevatten van islamic finance. Het eerst principe is het verbod op riba in welke vorm dan ook bij transacties. Daaropvolgend komt het verbod op Gharar. Deze onzekerheid moet worden voorkomen door duidelijke afspraken op papier te zetten over de te verkopen goederen en de tegenprestatie. Dit verbod gaat hand in hand met het verbod op Maysir. Het gokken

⁵² Koran hoofdstuk 2 vers 219 & Koran hoofdstuk 5 vers 90.

⁵³ El-Gamal, M. A. (2000). 'A basic guide to contemporary Islamic Banking and Finance.'

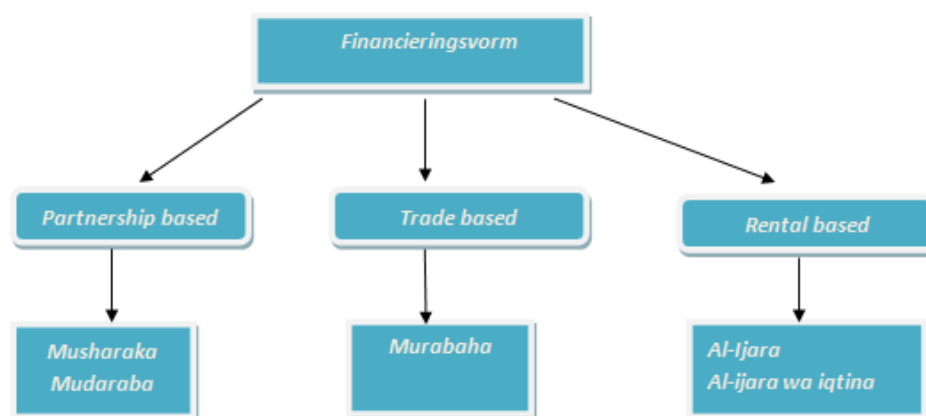
⁵⁴ Bettani, H. (2003). Islamitische woningfinanciering: mogelijkheden om een nieuwe markt te ontwikkelen? Masterthesis, VU.

brengt namelijk alleen onzekerheden met zich mee, waardoor dit ook verboden is. Als laatst is het verboden om te investeren in bedrijven die zich bezig houden met het exploiteren van handelingen die niet conform de shari'ah zijn.

H3. Financiële Instrumenten

In het vorige hoofdstuk zijn de verschillende bronnen van de shari'ah uitvoerig besproken. In dit hoofdstuk zullen de verschillende financiële instrumenten van islamic finance uiteen worden gezet. Met de komst van het islamitisch bankieren is gebleken dat er verschillende partijen zijn geweest die shari'ah conforme financieringsmogelijkheden wilden creëren. In beginsel had men het idee dat er met islamitisch bankieren geen winst te behalen viel en dat dit een taak voor de overheid was.⁵⁵ Na verloop van tijd is men steeds meer van deze denkwijze afgestapt en zijn er steeds meer private financiële instellingen de markt toegetreden. In de daaropvolgende jaren zijn verschillende financiële instrumenten ontwikkeld door de toenemende vraag op de financiële markt naar shari'ah conforme financieringsmogelijkheden. Hierbij is veel gekeken naar de conventionele financieringsvormen die reeds bestonden. Uiteindelijk zijn deze financieringsvormen zo aangepast dat er nieuwe financieringsvormen zijn ontstaan die volledig conform de principes van de shari'ah zijn.

Deze financieringsvormen kunnen onderverdeeld worden in drie categorieën. Allereerst zijn er de 'rental based' financieringsvormen, die gebaseerd zijn op de conventionele leasecontracten. De tweede categorie bestaat uit de zogenoemde 'partnership based' financieringsvorm. De laatste categorie bestaat uit de 'trade based' financieringsvorm. In dit hoofdstuk zal dieper ingaan worden op deze drie categorieën en de meest gebruikte financieringsvormen om hier een beter beeld over te krijgen.⁵⁶

Figuur 2: Verschillende financieringsmodellen met de meest voorkomende financiële instrumenten.

⁵⁵ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag.

⁵⁶ Door de beperking van het aantal woorden zijn niet alle financieringsvormen gebruikt maar enkel degene die van belang zijn voor mijn scriptie.

3.1 Ijara & Ijara wa iqtina

3.1.1 Ijara

De Ijara is een veelgebruikte financieringsvorm binnen islamic finance. Deze financieringsvorm heeft een belangrijke rol gespeeld bij het behalen van het hedendaagse succes van islamic finance in de wereld.

Ijara kan het best vertaald worden als: verhuur. Deze financieringsvorm is, op een aantal kleine verschillen na, vrijwel identiek aan de conventionele leasecontracten van westerse banken.

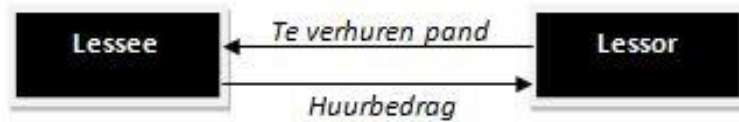
De Ijara kan het best vergeleken worden met operational leasing. Bij operational leasing blijft het juridische eigendom bij de lessor (kredietverstrekker) terwijl de lessee (kredietafnemer) het (vrucht)gebruik krijgt van het goed. Dit betekent dat alle waardeinstijgingen/dalingen van het goed voor rekening komt van de lessor. De lessee betaalt in ruil voor het gebruik een vast bedrag aan de lessor.

De Ijara constructie werkt in hoofdlijnen volgens hetzelfde principe. Islamic finance instellingen hebben enkel een aantal additionele voorwaarden moeten invoeren om deze financieringsvorm volledig in lijn met de principes van de shari'ah te brengen. Het eerste verschil zit hem in het feit dat de lessor, in tegenstelling tot conventionele leasecontracten, daadwerkelijk in het bezit dient te zijn van het juridisch eigendom alvorens hij het object mag leasen. Dit betekent dat zowel de lessor als de lessee het geleasede object niet mag doorverhuren, zolang deze niet over het juridisch eigendom beschikt. De lessor mag, na het afsluiten van een leasecontract, het juridische eigendom wel overdragen aan een derde partij. Hier kan uiteraard ook een kleine winstmarge voor worden gevraagd. De nieuwe lessor treedt dan in plaats van de vorige lessor met dezelfde verplichtingen en rechten. Voor de lessee gebeurt er in dat geval niets behalve dat de lessor veranderd. Wel dient de nieuwe lessor het volledige juridische eigendom te bezitten en in het contract moeten dezelfde voorwaarden gelden voor de lessee als in de oude situatie.⁵⁷

Een ander verschil met de conventionele huurvorm is dat de risico's voor het gebruik van het goed verplicht op de lessee horen te drukken, terwijl de conventionele huurvorm hier veel vrijer in is. Volgens de conventionele huurvorm kan namelijk vrij afgesproken worden wie de kosten van het gebruik voor eigen rekening zal nemen tussen beide partijen.

⁵⁷ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag.

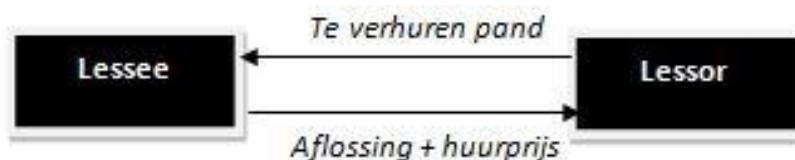
Als derde voorwaarde dienen zowel de lessor als de lessee van tevoren duidelijke afspraken te maken over de prijs en de duur van het leasecontract. Een contract dat enige vorm van Gharar⁵⁸ bezit wordt namelijk nietig verklaard binnen de shari'ah.⁵⁹

Figuur 3: Ijara

3.1.2 Ijara wa iqtina

Ijara wa iqtina kan het best vergeleken worden met financial leasing. Ijara wa iqtina is vrijwel identiek aan de Ijara met de additionele voorwaarde dat de lessee het gehuurde goed voor een van tevoren afgesproken prijs kan overnemen (koopoptie). Deze voorwaarde is alleen bindend voor de lessor, terwijl de lessee kan kiezen of hij deze optie wel of niet licht.⁶⁰ Indien deze voorwaarde wederkerig zou zijn, zou dit een toekomstige transactie zijn wat in strijd is met de basisprincipes van de shari'ah.⁶¹ Een toekomstige transactie is namelijk een typische vorm van Gharar.

Figuur 4: Ijara wa iqtina

3.2 Musharaka

De meest gebruikte en meest pure vorm van islamic finance is de 'musharaka'. 'Musharaka' kan het best vertaald worden als 'delen'/'deelnemen'. 'Musharaka' is dan ook een samenwerkingsvorm waarin partners samenkomen om een activiteit te ontplooiën. Volgens deze financieringsvorm delen alle participanten in zowel de winsten als verliezen van de onderneming. Deze vorm lijkt heel sterk op de samenwerkingsvormen die wij in de westerse wereld kennen: bijvoorbeeld de vennootschap onder firma en de commanditaire

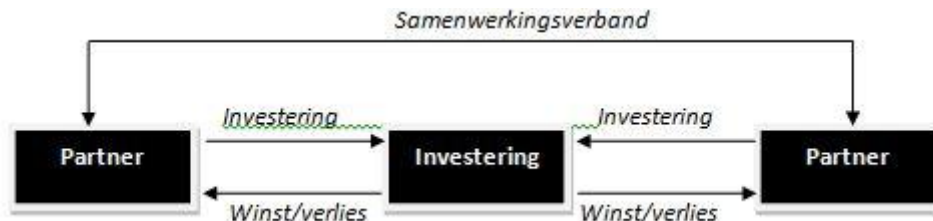
⁵⁸ Zie §2.2.2.

⁵⁹ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag.

⁶⁰ Chara, H. (2009). 'Islamic Finance in the Netherlands': A study of the Attitude towards and the interest in Islamic Finance by Young muslims and the factors that determine them", masterthesis, EUR.

⁶¹ Een toekomstige transactie is namelijk in strijd met het Gharar verbod §2.2.2

vennootschap. Toch verschilt de 'musharaka' wel degelijk van de conventionele financieringsvormen. Ook de 'musharaka' kent namelijk additionele voorwaarden waaraan voldaan moet worden.

Figuur 5: Musharaka

Allereerst dient het aandeel van beide partijen in de toekomstige winsten in het begin van het contract duidelijk gespecificeerd te zijn tussen beide participanten. Dit betekent dat er van tevoren duidelijke afspraken op papier moeten worden gemaakt over hoe de verdeling van de toekomstige winsten zal moeten plaatsvinden. Wat heel belangrijk is, is dat deze verdeling gebaseerd dient te zijn op de te behalen winst. Elk percentage dat gebaseerd is op een andere factor (bijvoorbeeld het geïnvesteerd vermogen) is niet toegestaan. Ook zijn vaste bedragen per jaar of arbeidsvergoedingen onafhankelijk van de winst niet toegestaan.

Stel dat persoon A en persoon B samen een partnerschap vormen. Indien er wordt afgesproken dat persoon A €100 000 krijgt van de winst en partner B de rest van de winst, dan is deze winstverdeling verboden volgens de shari'ah. Dit is ook het geval indien er wordt afgesproken dat persoon A 15% per jaar krijgt van zijn geïnvesteerd vermogen.⁶²

Binnen de islamitische jurisprudentie zijn de meningen verdeeld over de toegestane grootte van de verdeling van de winst per partner. Een grote groep is van mening dat het percentage van de winst naar rato van het geïnvesteerd vermogen moet worden verdeeld. Hier wordt de winst verdeeld op grond van de te behalen winst en niet op grond van een van tevoren afgesproken vergoeding. Beide partners dienen namelijk risico te lopen. Indien iemand dus 20% van het totale vermogen heeft ingebracht, mag zijn aandeel in de winst niet boven de 20% komen. Een andere groep islamitische geleerden claimt echter dat deze verdeling vrij afgesproken kan worden tussen de partners, mits de participerende vennoot actief participeert in de onderneming. Indien een van beide partners vooraf contractueel afsprekt dat hij geen arbeid zal verrichten, mag zijn percentage niet hoger zijn dan de bovengenoemde 20%. Indien hij in het contract dus een voorwaarde opneemt die stelt dat hij

⁶² Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag p.19.

geen arbeid verricht, dan geldt de eerst genoemde restrictie wel. De laatste mening wordt vooral in de hedendaagse islamic finance aangehouden.⁶³

De 'musharaka' wordt niet alleen gebruikt wanneer twee ondernemers samen een nieuwe onderneming willen starten (joint venture). Een steeds vaker gebruikte vorm van 'musharaka' is de vorm waarbij beide partners samen vastgoed kopen. Beide partners worden op deze manier eigenaar van dit vastgoed. Na het kopen van het goed betaalt de vruchtgebruiker de partner een periodiek bedrag dat bestaat uit twee componenten: (i) een huurcomponent voor het vruchtgebruik van het goed voor het gedeelte dat in handen is van de partner en (ii) een uitkoopbedrag voor het gedeelte van het juridisch eigendom van de partner. Op deze manier betaalt de opkopende partij steeds minder huur (omdat zijn aandeel in het goed steeds hoger wordt). Deze vorm lijkt sterk op een annuïteitenhypotheek, alleen is deze conform de regels van de shari'ah.⁶⁴

3.3 Mudaraba

De 'mudaraba' vorm lijkt sterk op de 'musharaka' vorm. Het verschil tussen deze vormen zit hem in het feit dat er in de 'musharaka' sprake is van een tweetal kapitaalverstrekkers die beide gelijke partners worden. De 'mudaraba' bestaat daarentegen uit een kapitaalverstrekker⁶⁵ en een partner die het beheer en de verantwoordelijkheid krijgt over het management van de onderneming.⁶⁶ Deze vorm kan het best vergeleken worden met de commanditaire vennootschap waarin we een beherende vennoot hebben en een kapitaalverstrekker (commanditaire vennoot).⁶⁷ De beherende vennoot brengt zijn arbeid in, terwijl de commanditaire vennoot zijn kapitaal inbrengt. Ook hier is het van essentieel belang dat van tevoren goede afspraken worden gemaakt over het percentage dat ieder 'vennoot' krijgt van de winst. Deze mag, net zoals bij de 'musharaka', niet gebaseerd zijn op een vast percentage van het geïnvesteerd kapitaal of een vast bedrag per jaar. Sterker nog, de beherende vennoot mag ook geen vaste vergoeding vragen voor zijn ingebrachte arbeid.⁶⁸

⁶³ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag p.24.

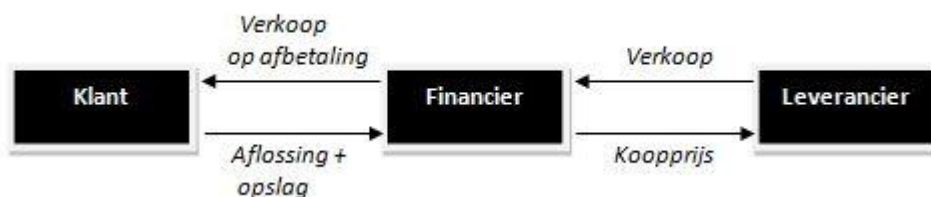
⁶⁴ El-Gamal, M.A. (2000). A base guide to contemporary Islamic Banking and Finance. Rice University, p.17.

⁶⁵ Deze wordt rabb ul mall genoemd.

⁶⁶ Deze wordt de mudarib genoemd.

⁶⁷ In het vervolg van deze scriptie zal ik de termen commanditaire en beherende vennoot gebruiken voor de rabb ul mall en de mudarib om verwarring te voorkomen.

⁶⁸ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag p.31.

Figuur 6: Mudaraba

In geval van verliezen betekent dit dat de beherende vennoot geen winst ontvangt en daarbij dus alleen zijn arbeidsinbreng verliest zolang hij geen schulden aangaat. Hier zit echter wel een kleine voorwaarde aan verbonden. Het gehele principe rondom de 'mudaraba' is op vertrouwen gebaseerd. Indien het verlies volledig te wijten is aan de beherende vennoot door nalatigheid of een andere vorm van misbruik van het vertrouwen, dan is hij volgens de shari'ah wel degelijk aansprakelijk voor het verlies dat geleden is. De commanditaire vennoot kan maximaal tot de hoogte van zijn ingebrachte kapitaal verliezen, tenzij de commanditaire vennoot de beherende vennoot toestemming heeft gegeven om namens hem schulden aan te gaan. In dat geval kan de commanditaire vennoot wel aansprakelijk worden gesteld.

Wat ook een groot verschil is met de 'musharaka' is dat de commanditaire vennoot het volledige juridische eigendom bezit van de onderneming en dat de beherende vennoot alleen een aandeel krijgt in de winst door zijn arbeid. Dit betekent dat eventuele waardeinstijgingen/dalingen ten goede/koste komen van de commanditaire vennoot.⁶⁹

3.4 Murabah

De meeste islamitische banken gebruiken deze vorm van financiering.⁷⁰ 'Murabah' kan het best vertaald worden als 'winstgevende verkoop'. In deze vorm koopt de financier het goed dat de klant wil van een derde partij (eerste overdracht) en verkoopt deze met een kleine opslag door aan de desbetreffende klant. De verkoper is verplicht om aan te geven hoe deze opslag tot stand is gekomen.

Dit opslagpercentage bestaat uit het totaal aan gemaakte kosten van de financier en een additionele nettowinstopslag⁷¹. Ook hier komen de eerder genoemde regels van de shari'ah sterk naar voren. De financier moet het goed eerst bezitten (dus daadwerkelijk kopen) voor hij het kan doorverkopen aan de klant. De klant kan deze prijs dan in termijnen voldoen. Deze vorm lijkt op het eerste gezicht sterk op een normale lening met een verkapte

⁶⁹ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag p.33.

⁷⁰ Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag p.65.

⁷¹ Hiermee wordt een winstopslag bedoeld die alle kosten omvat: dus ook eventuele belastingkosten.

rentecomponent in de vorm van een winstopslag. Toch is dit niet zo, de 'murabah' is zo in elkaar gezet dat er niet gesproken kan worden van rente. Het eerste verschil met de conventionele financieringsvorm komt naar voren doordat de 'murabah' alleen gebruikt kan worden voor een handelstransactie met een bepaalde intrinsieke waarde. Een 'murabah' kan dus alleen tot stand komen indien de kopende partij een goed/dienst wil kopen, maar daar de financiën niet voor heeft.

Indien de klant bijvoorbeeld geld nodig heeft om zijn/haar rekeningen te betalen is er geen sprake meer van 'murabah' en wordt de winstopslag gezien als een rentecomponent.

Figuur 7: Murabah

Het belangrijkste verschil zit hem echter in het feit dat de financier het goed daadwerkelijk voor een korte periode moet bezitten. In deze periode, dient de financier het volledige economische risico te dragen van het goed. In dit geval loopt de financier een risico waarmee de winstopslag gerechtvaardigd is. Zonder dit risico zou deze winstopslag niet meer zijn dan het vragen van interest.⁷²

Samenvatting

Door de jaren heen zijn er vele financieringsvormen ontstaan die een grote bijdrage hebben geleverd aan het succes van Islamic finance. De financiële instellingen hebben geprobeerd zoveel mogelijk de conventionele financieringsvormen shari'ah conform te maken om mee te gaan met de hedendaagse financieringsvormen. De hedendaagse financieringsvormen op de markt kunnen verdeeld worden in drie categorieën: rental based-, trade based- en partnership based financieringsvormen. Onder rental based financieringsvormen vallen de Ijara en Ijara wa iqtina. Dit zijn beide leasevormen die, op een aantal extra voorwaarden na, vrijwel identiek zijn aan de conventionele leasevormen. Onder de partnership based financieringsvormen vallen de 'musharaka' en de 'mudaraba'. De 'musharaka' kan het best worden omschreven als een samenwerkingvorm tussen de twee partners met gelijke rechten en plichten. De 'mudaraba' kan het best vergeleken worden met een commanditaire vennootschap waarbij er een kapitaalverstrekker is die geen beherende taken uitvoert en een beherende vennoot die het bedrijf beheert. Als laatste categorie zijn er de trade based

⁷² Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag p.75.

financieringsvormen waaronder de 'murabah' valt. Dit lijkt op een normale koopovereenkomst waarbij de financier een winstoverslag vraagt voor het economisch risico dat de financier heeft gelopen.

H4. Het eigenwoningregime

In hoofdstuk drie zijn de belangrijkste financieringsvormen van islamische finance uiteengezet. In dit hoofdstuk zal worden gekeken naar de verschillende financieringsvormen met betrekking tot het eigenwoningregime. Per financieringsvorm zal bekeken worden in hoeverre het eigenwoningregime van toepassing kan zijn en wat daar de eventuele gevolgen van kunnen zijn. Omdat de ‘musharaka’ vrijwel identiek is aan de ‘mudaraba’ worden deze financieringsvormen behandeld als zijnde één entiteit.

4.1 Theoretisch kader

4.1.1 Karakter IB

Afdeling 3.6 van de Wet IB 2001 ontfermt zich over het eigenwoningregime. Dit eigenwoningregime is ondergebracht door de wetgever in box I van de wet inkomstenbelasting 2001. Zowel de inkomsten⁷³ als de kosten⁷⁴ van de eigenwoning zijn hierdoor belast/afteikbaar in box I. Doordat de kosten van een eigenwoning vele malen hoger liggen dan haar inkomsten, is dit een grote kostenpost op de begroting van de Nederlandse overheid. In 2011 heeft deze regeling de overheid ruim 14 miljard euro gekost.⁷⁵

4.1.2 Definities

Alvorens men aanspraak kan maken op de aftrekmogelijkheden binnen het eigenwoningregime, dient men allereerst in het bezit te zijn van een eigenwoning. Art 3.111 lid 1 Wet IB definieert het begrip ‘eigen woning’ als (een gedeelte van) een gebouw of een duurzaam aan een plaats gebonden schip of woonwagen die anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staat.

Hier heeft de wetgever ‘gebouw’ gedefinieerd als een bouwsel dat duurzaam met de grond verenigd is en dat naar aard en inrichting bestemd is om duurzaam ter plaatste te blijven.⁷⁶

Hierbij is belangrijk te vermelden dat de definitie voor gebouw binnen de eigenwoningregeling verschilt van de definitie volgens andere wetten (vb. OB). Voor de eigenwoningregeling geldt een aanvullende voorwaarde dat het gebouw kenmerken moet

⁷³ Artikel 3.112 Wet IB 2001.

⁷⁴ Artikel 3.120, 3.120a, 3.121 Wet IB 2001.

⁷⁵ Centraal Bureau statistieken (2012). Aftrek eigen woning 33 miljard.

⁷⁶ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuwer, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 462.

hebben van een woning: zo kan een garage volgens deze regeling op zichzelf geen eigenwoning zijn, maar kan het, in sommige gevallen, als een aanhorigheid worden gerekend.⁷⁷ Caravans, mobile homes en woonschepen kwalificeren niet als gebouw, maar vallen alsnog onder het eigenwoningbegrip mits deze 'duurzaam aan een plaats zijn gebonden'. Het hof Den Haag heeft dit criteria uitgelegd als zijnde dat het schip in ieder geval een adres moet hebben en aangesloten dient te worden aan het elektriciteitsnet en vaste telefoonnetwerk.⁷⁸ Een schip dat gedurende een periode van meerdere jaren met niet meer dan incidentele onderbrekingen aan een plaats is verbonden wordt ook als 'duurzaam aan een plaats gebonden' beschouwd.⁷⁹

De eigenwoning dient "anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking te staan van de belastingplichtige". Met het zinsdeel "anders dan tijdelijk" wordt bedoeld dat de woning structureel, als hoofdverblijf, ter beschikking moet staan aan de belastingplichtige. Het begrip hoofdverblijf wordt bepaald op basis van artikel 4 eerste lid AWR. Dit artikel geeft aan dat het hoofdverblijf van een belastingplichtige moet worden bepaald aan de hand van feitelijke omstandigheden. Uit jurisprudentie blijkt dat vooral bepalend is waar iemand het middelpunt van zijn sociale en economische belangen heeft. In het geval van een tweede huis dient men een keuze te maken tussen beide huizen.⁸⁰

Verder is het van belang om het woord 'bezit' te definiëren. Wanneer kan er worden gesproken van een 'eigen' woning die kwalificeert voor het eigenwoningregime? De wetgever heeft de voorwaarde gesteld dat men in het bezit moet zijn van het juridische of economisch eigendom.⁸¹ Het begrip 'juridisch eigendom' wordt in het BW gedefinieerd⁸², in tegenstelling tot het begrip 'economisch eigendom' waar geen definitie voor is opgenomen in de wet.

Het frappante is dat de Hoge Raad ook geen vaste definitie heeft opgenomen voor het begrip 'economisch eigendom'. Wel kunnen we uit vaste jurisprudentie een tweetal voorwaarden halen waaraan moet worden voldaan alvorens er gesproken kan worden van 'economisch eigendom', namelijk:⁸³

⁷⁷ HR 2 mei 1982, nr 21 043, BNB 1982/174.

⁷⁸ Berg, J.E. van den (2013). De eigen woning pp 7. (Hof Den Haag 12 december 2000, nr 99/3082, V-N 2001/17.20).

⁷⁹ HR 11-10-2000, nr 33 540, BNB 2000/381 en HR 25-03-2011, NR 10/01597, V-N 2011/17.19.

⁸⁰ Alle uitzonderingen (art 3.111 lid 3 t/m 6) buiten beschouwing latend.

⁸¹ Artikel 3.111, lid 1, sub A, Wet IB 2001.

⁸² Artikel 1 Burgerlijk Wetboek 5.

⁸³ B. Wielens (2009). Islamitische woning financieren en de eigenwoningregeling, masterthesis, Universiteit van Tilburg.

1. Het volledige risico op waardeverandering.
2. Het volledige risico van tenietgaan.⁸⁴

4.1.3 Voorwaarden eigenwoningregime

Artikel 3.111 lid 1 a schrijft voor dat er aan drie cumulatieve voorwaarden voldaan moet worden alvorens aanspraak gemaakt kan worden op het eigenwoningregime. De eerste voorwaarde houdt in dat de eigenwoning anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking moet staan aan de belastingplichtige of zijn partner op grond van eigendom, waaronder begrepen het economisch eigendom of een recht van lidmaatschap van een coöperatie.

Voor het begrip 'economisch eigendom' verwijst de staatssecretaris in het besluit van 24 november 2009 naar de gangbare juridische definitie. Hierin wordt gesteld dat 'economisch eigendom' niets meer is dan 'juridisch eigendom' zonder levering van de onroerende zaak.⁸⁵

De tweede en de derde voorwaarde in artikel 3.111 lid 1 a zijn een aanvulling op het begrip 'economisch eigendom'. Hiermee wil de wetgever alle onvolledigheid en dubbelzinnigheid uit de wereld helpen door duidelijke voorwaarden te creëren alvorens er aanspraak gemaakt kan worden op het eigenwoningregime.

De tweede voorwaarde houdt in dat de voordelen en de kosten uit de woning op de belastingplichtige (of zijn partner) moeten drukken. Hiermee wordt bedoeld dat het eigenwoningforfait (art 3.112) en de daarmee gepaarde kosten⁸⁶ ten laste dienen te komen van de belastingplichtige (of zijn partner).⁸⁷

De derde en laatste voorwaarde stelt dat de waardeveranderingen van de eigenwoning de belastingplichtige (of zijn partner) grotendeels aan moet gaan (ook wel het grotendeels criterium genoemd).

Deze eis houdt in dat de koper op elk moment vanaf de aankoop van de woning een belang moet hebben van tenminste 50% van de waardeontwikkeling. Het moet hier gaan om het feitelijke, economische eigendomsrecht op de woning en niet om een belang dat voortvloeit uit contractuele afspraken of opties met betrekking tot een deel van de woning dat feitelijk

⁸⁴ In BNB 2001/356 is tenietgaan beschreven als onherstelbare schade, een zodanig ernstige beschadiging dat herstel niet meer mogelijk of economisch onverantwoord is, of een beschadiging die een achteruitgang is voor de woning

⁸⁵ Besluit 24 november 2009, nr. CPP2009/2342M, V-N 2009/62.13).

⁸⁶ Deze kosten maakt 'de bewoner' als eigenaar van de eigenwoning. Hier kan men denken aan reparatiekosten, OZB, kosten onderhoud en premies voor bijvoorbeeld een opstalverzekering.

⁸⁷ B. Wielens (2009). Islamitische woning financieren en de eigenwoningregeling, masterthesis, Universiteit van Tilburg.

niet in economisch eigendom is.⁸⁸

De voorwaarde van tenietgaan is opgenomen in het besluit van 26 augustus 2010⁸⁹ waarin de wetgever stelt dat het tenietgaan van de eigenwoning⁹⁰ gelijk gesteld wordt aan een fictieve vervreemding waarbij de vervreemdingsprijs ontbreekt. De vervreemdingsprijs moet dan worden vastgesteld op de waarde van de woning net vóór de sloop of de brand. In het geval van het deels afbranden van de eigenwoning, blijft de woning een eigenwoning indien deze nog bewoond kan worden.⁹¹

4.1.4 Rentekosten en kosten van geldleningen.

Als aan alle voorgaande voorwaarden wordt voldaan, kan er worden gekeken in hoeverre de kosten die gemaakt zijn afgetrokken kunnen worden op grond van art 3.120 wet IB.

Alvorens kosten afgetrokken kunnen worden dient de schuld eerst te corresponderen met de eigenwoning. Artikel 3.119a lid 2 stelt namelijk dat alleen schulden als eigenwoningschuld kunnen worden aangemerkt die zijn aangegaan ter verwerving, onderhoud of verbetering van de eigenwoning. Ook schulden die ter betaling van de kosten ter verkrijging van de schulden worden gemaakt, worden tot de eigenwoning schuld gerekend. Zijn deze schulden niet aangegaan voor één van deze voorgenoemde doelen, dan wordt deze niet aangemerkt als eigenwoningschuld en kunnen de kosten hiervan niet afgetrokken worden.

Sinds 1 januari 2013 dient de schuld binnen 360 maanden afgelost te worden. Schulden voor die datum hoeven pas na 30 jaar te worden afgelost (Artikel 10bis. 10 Wet IB 2001). Mocht een lening bij een niet-administratieplichtige persoon (die in artikel 10.8 Wet IB 2001) afgesloten worden, dan dient deze lening op een voorgeschreven wijze gemeld te worden bij de belastingdienst. Wordt er aan al deze voorwaarden voldaan, dan kan er getoetst worden in hoeverre de gemaakte kosten aftrekbaar zijn op grond van art 3.120 Wet IB.

De aftrekbare kosten van artikel 3.120 Wet IB kunnen onderverdeeld worden in twee categorieën: rentekosten en kosten van geldleningen.

Rentekosten

Het begrip 'rente' wordt eveneens het begrip 'economisch eigendom' nergens gedefinieerd door de wetgever. Ook hier biedt de jurisprudentie uitkomst. Hierin speelt het arrest van

⁸⁸ Berg, J.E. van den (2013). De eigen woning pp 27.

⁸⁹ 26 augustus 2010, nr. DGB2010/3057M, onderdeel 4.4, V-N 2010/43.10.

⁹⁰ Door bijvoorbeeld het volledig afbranden van de woning.

⁹¹ Arends, A.J.M (2014). Cursus Belastingrecht, IB.3.6.6.E.c1 Begrippen 'verwerving' en 'vervreemding'.

1980⁹² een cruciale rol. In dit arrest heeft de HR rente als volgt gedefinieerd: “*van rente kan slechts worden gesproken indien en voor zover het ten titel van rente te betalen bedrag ook door partijen is bedoeld als vergoeding voor de ter beschikkingstelling van een ‘hoofdsom’*”.

Hiermee wordt bedoeld dat al hetgeen door partijen wordt afgesproken als vergoeding, ongeacht de vorm, voor de fiscaliteit aangemerkt wordt als rente. In 1985⁹³ is dit arrest nader ingevuld door de Hoge Raad, die bepaald heeft dat in een situatie waarin geen geldschuld is aangegaan, de overeengekomen vergoeding voor een vervroegde ter beschikking van een koopsom als betaalde ‘rente’ moet worden behandeld.⁹⁴ Dit arrest heeft ervoor gezorgd dat er niet alleen sprake van rente kan zijn bij geldschulden, maar ook bij koopovereenkomsten waar een vervroegde ter beschikking van het goed van toepassing is. De vergoeding die hiermee gepaard gaat, wordt voor de fiscaliteit behandeld als rente.

Ook recentere arresten bevestigen dit standpunt van de Hoge Raad. In de arresten van 3 mei 1995⁹⁵ geldt dat de waardeaanwinst die wordt gerealiseerd bij waardepapieren die beneden pari zijn uitgegeven deel uitmaken van het ter beschikking gestelde hoofdsom. In het arrest van 16 februari 2000⁹⁶ heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het agio onderdeel uitmaakt van de hoofdsom en dat in de jaarlijkse rentetermijn een stukje aflossing van dat deel van de hoofdsom zit.

Voorbeeld: Stel A koopt een obligatie met een nominale waarde van €1000 voor €1200 met een couponrente van 5% per jaar voor de komende 10 jaar. Per jaar ontvangt A €50 aan couponrente. Hiervan wordt $\left(\frac{€200}{10}\right) = €20$ aangemerkt als aflossing dat onderdeel uitmaakt van de hoofdsom. Deze €20 euro is dus geen rente.

Uit deze arresten kan geconcludeerd worden dat de Hoge Raad een economische visie van rente heeft, waardoor alles wat bovenop de hoofdsom wordt ontvangen als rente wordt gekwalificeerd.

Kosten van geldleningen

De tweede categorie bestaat uit 'kosten van geldleningen'. De Hoge Raad heeft 'kosten van geldleningen' gedefinieerd in artikel 3.120 lid 1 als “kosten van geldleningen welke

⁹² HR 15 juli 1980, BNB 1980/315.

⁹³ HR 13 maart 1985, BNB 1986/231.

⁹⁴ Hooft, C.P., Muller, N.E. (2008). Shari'a-conforme woningfinanciering ontsluit. *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie pp 4*.

⁹⁵ HR 3 mei 1995, nr 28582, BNB 1995/224 en HR 3 mei 1995, nr 30 054, BNB 1995/225.

⁹⁶ HR 16 februari 2000, nr. 33 795.

rechtstreeks aan het opnemen, verlengen en aflossen van een geldlening zijn verbonden”.⁹⁷ Hier kan gedacht worden aan provisies, afsluit- en administratiekosten die horen bij een lening, royementskosten, incassokosten en kosten ter voorkoming van executie (van de lening).⁹⁸

4.2 Financieringsvormen

In dit onderdeel worden de verschillende financieringsvormen binnen het islamitisch bankieren getoetst aan de bovengenoemde voorwaarden voor het eigenwoningregime. Bij kwalificatie voor het eigenwoningregime zal verder niet stilgestaan worden bij de kosten van geldleningen, omdat deze zowel in de conventionele als in de islamitische financieringsvormen identiek zijn. De focus ligt in dit onderzoek op de renteaftrek. Kan er gesproken worden van rente, als rente in eerste instantie verboden (*haram*) is en dit niet voorkomt binnen de verschillende islamitische financieringsvormen?

Hieronder zal per financieringsvorm uiteengezet worden of deze kwalificeren voor het eigenwoningregime en of er sprake kan zijn van renteaftrek.

4.2.1 Ijara (wa iqtina)

In hoofdstuk drie is duidelijk weergegeven hoe de ‘Ijara’ (‘wa iqtina’) in zijn werk gaat. Hier is geconcludeerd dat de normale ‘Ijara’ constructie niets meer is dan een normaal huurcontract.⁹⁹

Hierin behoudt de lessor zowel het juridisch als economisch eigendom, waardoor de lessee al niet meer toekomt aan het eigenwoningregime.

In hoofdstuk drie is ook de ‘Ijara wa iqtina’ uitgebreid besproken. Deze vorm lijkt sterk op de ‘Ijara’ constructie met de additionele eenzijdige voorwaarde dat de lessee het gehuurde goed voor een vooraf afgesproken prijs kan overnemen. De lessee betaalt als tegenprestatie een periodiek bedrag bestaande uit een huurcomponent en een aflossingscomponent. Ook deze vorm is vrijwel identiek aan de conventionele huurkoop. Huurkoop wordt in het Burgerlijk Wetboek namelijk gedefinieerd als: “*koop en verkoop op afbetaling, waarbij partijen overeenkomen, dat de verkochte zaak niet door enkele aflevering in eigendom overgaat, maar pas door vervulling van de opschortende voorwaarde van de algehele betaling van wat*

⁹⁷ Berg, J.E. van den (2013). De eigen woning pp 124.

⁹⁸ Berg, J.E. van den (2013). De eigen woning pp 124. HR 19 mei 1982, NR20 985, BNB 1982/175.

⁹⁹ Zie §3.1.1

door koper uit hoofde van de koopovereenkomst verschuldigd is".¹⁰⁰

In artikel 2 wordt daarbij toegevoegd dat: *"alle overeenkomsten, welke dezelfde strekking hebben, hetzij als huur en verhuur, hetzij onder andere vorm of andere benaming aangegaan, worden als huurkoop aangemerkt"*.¹⁰¹ Op basis van lid 2 kunnen we concluderen dat de 'Ijara wa iqtina' juridisch als huurkoop wordt gezien en dat we deze als zodanig kunnen behandelen.

In de Ijara wa iqtina blijft het juridisch eigendom vooralsnog bij de lessor waardoor de lessee alleen aanspraak kan maken op het eigenwoningregime indien hij het economisch eigendom bezit. De lessee kan structureel gebruik maken van de woning waardoor in ieder geval aan de voorwaarde van 'structureel als hoofdverblijf' wordt voldaan.¹⁰² In (vrijwel) alle gevallen wordt overeengekomen dat de lessee de onderhoudskosten, de overige kosten en de belastingen moet betalen. Hierdoor wordt ook aan de tweede voorwaarde die artikel 3.111 lid 1 a stelt voldaan. Het wordt ingewikkeld, wanneer gekeken wordt of er aan het grotendeels criterium wordt voldaan. De lessee dient over tenminste 50% van de waardeontwikkeling te bezitten (zowel positief als negatief). Door de eenzijdige optie van de lessee om voor een vooraf afgesproken prijs het huis te kunnen kopen, zou men kunnen stellen dat alle toekomstige waardeontwikkelingen (eventueel ook verliezen in het geval hij ervoor kiest om de optie te lichten bij een negatieve waardeontwikkeling) voor rekening van de lessee komen.¹⁰³

Tegenstanders van deze visie voeren echter aan dat deze optie zich beperkt tot de positieve waardeveranderingen, omdat geen enkele redelijk denkende persoon een optie zal lichten waarvan de prijs hoger is dan de marktprijs.¹⁰⁴ Dit zou ook betekenen dat indien deze optie niet wordt uitgeoefend, de eigenwoningregeling is toegepast over een leaseperiode, wat in strijd is met de doelstelling van de regeling.

Beide meningen afwegend kan in mijn inziens geconcludeerd worden dat niet voldaan wordt aan het grotendeels criterium. Vooral het argument dat op deze manier de eigenwoningregeling eventueel toegepast kan worden over een leaseperiode is

¹⁰⁰ Artikel 1576h Burgerlijk Wetboek 7A. 7A:1576h BW.

¹⁰¹ Artikel 1576 Burgerlijk Wetboek 7A.

¹⁰² Er vanuit gaand dat het middelpunt van de belastingplichtige zijn sociale en economische belangen hier in de buurt heeft.

¹⁰³ Sinke, M.J., & Kranenburg, R.P. (2009). Islamitisch financieren – De halal hypotheek in Nederland. *SDU* . pp 10 Mening Sinke.

¹⁰⁴ Sinke, M.J., & Kranenburg, R.P. (2009). Islamitisch financieren – De halal hypotheek in Nederland. *SDU* . pp 10 Mening Kranenburg.

doorslaggevend geweest. Dit zou betekenen dat de lessee geen gebruik kan maken van de eigenwoningregeling. De vraag of er eventueel gebruik gemaakt kan worden van de renteaftrek is daarom slechts hypothetisch van aard. Desalniettemin wordt in het vervolg van deze paragraaf er vanuit gegaan dat er voldaan wordt aan het economisch eigendom vereiste¹⁰⁵ om te onderzoeken in hoeverre er sprake kan zijn van renteaftrek.

Renteaftrek

De periodieke betalingen van de **conventionele huurkoop** kunnen in drie categorieën worden onderscheiden: een huur-, een rente- en een aflossingscomponent.¹⁰⁶ De rentecomponent wordt als een rentebetaling gezien en voldoet aan de vereisten die gesteld worden in art 3.120 lid 1 A.

De periodieke betalingen van de 'Ijara wa iqtina' kunnen hoofdzakelijk worden onderscheiden in een aflossings- en een huurcomponent. Nemen we deze huurcomponent echter verder onder de loep, dan zien we dat deze ook verder onder te verdelen is. Het is namelijk niet ongewoon dat financiële instellingen bepaalde kosten voor "het beschikbaar stellen van de woning" verdisconteren in de huurprijs. Hierbij kan worden gedacht aan eventuele boekwaardeverliezen, inflatie, opportunity-costs et cetera.^{107,108} Deze opslagen kunnen op basis van de voorgenoemde arresten¹⁰⁹ dan ook als rente worden beschouwd. Deze opslag is namelijk een vergoeding voor het vervroegd ter beschikking stellen van 'de hoofdsom' (in dit geval het pand) en uit de voorgaande arresten kan geconcludeerd worden dat de Hoge Raad van mening is dat alles wat bovenop de hoofdsom wordt verkregen als rente wordt gekwalificeerd.

Als laatste stap dient de lening aan de voorwaarden van artikel 3.119a lid 1 te worden voldaan alvorens de kosten daadwerkelijk kunnen worden afgetrokken. De aflossingstermijn dient binnen een periode van 360 maanden worden te voldaan voor leningen na 1 januari 2013. Bovendien dient de lening aangegeven te worden bij de belastingdienst indien deze is aangegaan bij een niet-administratieplichtige.

¹⁰⁵ Bijvoorbeeld door het aanhouden van de mening van Sinke.

¹⁰⁶ A.H.Kort en G.J.Leijenhorst, *'Pocket belastingbeleid: beleidsbesluiten IB, LB, VPB, en DivBel'*, Kluwer 2007 pag 508.

¹⁰⁷ M. El Gamal (2000). A Basic Guide to Islamic Banking and Finance, juni, pp14.

¹⁰⁸ Hierbij wil ik een kleine kanttekening maken dat de scheidslijn tussen rente en vergoeding heel dun is. In dit geval zijn verschillende academici (Gamal, Siske, Israel) het ermee eens dat dit niet onder het riba verbod geldt. Er is echter een grote groep theologische geleerden die stelt dat dit wel 'riba' is en dus verboden is. Om er geen theologische discussie van te maken laat ik deze mening echter buiten beschouwing (al ben ik zelf van mening dat ook hier van rente gesproken kan worden).

¹⁰⁹ Zie §4.1.4 (HR 15 juli 1980, 13 maart 1985, 3 mei 1995 en 16 februari 2000).

Wordt aan de bovenstaande voorwaarden voldaan, dan kan er geconcludeerd worden dat deze rentecomponent aftrekbaar zou zijn gedurende de looptijd van het contract. Dit echter onder de bovengenoemde assumptie dat er aan het grotendeels criterium wordt voldaan.

Tijdelijke Wet regeling Huurkoop Onroerend Goed (TWHOG)

De tijdelijke wetregeling huurkoop onroerend goed (voortaan: TWHOG) is een wet die de wetgever heeft geïntroduceerd in 1973 om misstanden op de woningmarkt te voorkomen. Deze wet stuit al jarenlang op veel verzet binnen de Eerste Kamer, maar is tot op de dag van vandaag gehandhaafd gebleven.¹¹⁰ Deze wet verplicht de notaris om in elke hypotheek- en leaseakte aan te geven welk deel van het te betalen bedrag aflossing is van de huurkoopsom en welk deel verschuldigde rente is. Dit zou een groot probleem zijn bij de eventuele komst van de 'Ijara wa iqtina', omdat het expliciet verwijst naar een rentedeel wat dit product in islamitische termen verboden (*haram*) maakt.¹¹¹

De oplossing zou het aanpassen van artikel 2 lid 3 van TWHOG kunnen zijn door het vervangen van het woord "*rente*" in "*vergoeding voor diensten*".

4.2.2 Murabah

'Murabah' is de financieringsvorm die het meest in trek is op de financiële markt. Dit komt vooral door haar simpliciteit. Een 'murabah' contract bestaat uit niets meer dan twee losse verkopen. Een financier koopt de woning van een derde partij en verkoopt deze door aan de klant met een kleine winstopslag. Deze prijs wordt van tevoren afgesproken tussen beide partijen. De klant kan deze prijs in termijnen of direct voldoen. Afhankelijk van de manier van betalen kan er een uitspraak gedaan worden over het 'bezit' van de woning. Indien de klant dit bedrag in één keer voldoet, gaat zowel het economisch- als juridisch eigendom over naar de klant en kwalificeert het pand direct voor het eigenwoningregime. In dit geval is er echter geen sprake meer van een schuld waardoor er ook geen aftrekbare rente meer is. Indien de klant in termijnen betaalt, blijft het juridisch eigendom bij de verkoper tot aan de laatste betaling is voldaan. Het economisch eigendom gaat echter wel meteen over, omdat de prijs van tevoren vaststaat en daardoor eventuele waardeveranderingen ten laste/bate van de klant komen. De klant krijgt ook direct het pand structureel tot zijn beschikking en draagt alle kosten waardoor er kan worden geopteerd voor het eigenwoningregime.

¹¹⁰ Velten, A.A. van (2012). Eindelijk een spoedige vervanging van de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken? *WPNR* pp 828.

¹¹¹ Sinke, M.J., & Kranenborg, R.P. (2009). Islamitisch financieren – De halal hypotheek in Nederland. *SDU* pp 10.

Renteaftrek

In de VS wordt al langere tijd de winstopslag in een 'murabah' financiering als aftrekbare 'rente' gekwalificeerd.¹¹² Op basis van de uitspraken van de Hoge Raad¹¹³ is bepaald dat rente niet alleen een betaling is voor het uitlenen van een geldsom, maar dat dit veel breder getrokken kan worden. De winstopslag kan gerekend worden als een vergoeding voor het ter beschikking stellen van 'de hoofdsom'. Door het arrest van 1985 wordt een pand ook als hoofdsom beschouwd, waardoor ook hier sprake is van rente voor de fiscaliteit. Dit heeft als gevolg dat deze winstopslag als rente wordt gekwalificeerd voor de fiscaliteit.

Daar komt bij dat het beperken van aftrek van deze winstopslag volgens M Sinke een schending van het fiscale neutraliteitsbeginsel is. De bank is namelijk belast met deze winstopslag¹¹⁴, waardoor het niet meer dan logisch is dat deze kosten aftrekbaar zouden moeten zijn.¹¹⁵

Wel dient ook dit keer aan de aflossingseis en informatieplicht van artikel 3.119a lid 1 te worden voldaan alvorens de kosten daadwerkelijk afgetrokken kunnen worden.

Wordt aan de bovenstaande voorwaarden voldaan, dan kan er geconcludeerd worden dat deze rentecomponent aftrekbaar zou zijn gedurende de looptijd van het contract.

4.2.3 Musharaka/mudaraba

In de 'musharaka'/'mudaraba' financieringsvorm is er een tweetal partners¹¹⁶ waarbij beide personen eigenaar worden van de eigenwoning. Onder de genoemde voorwaarden in hoofdstuk drie kopen beide personen het huis en krijgt de klant het gebruiksrecht van het huis. In vrijwel alle gevallen die betrekking hebben op de aanschaf van een woning wordt het grootste gedeelte van het huis in de beginfase opgekocht door de financiële instelling en voor een klein gedeelte door de klant (beginnend percentage is meestal 10%).¹¹⁷

De klant betaalt voor het gebruiksrecht een periodiek bedrag dat bestaat uit een huurcomponent en een aflossingscomponent.

De klant en de bank kopen het pand waarna het pand direct structureel in gebruik wordt genomen door de klant. Ook komen alle kosten en lasten op rekening van de klant. Daarbij is het van belang dat ook de belastingen (voornamelijk de overdrachtsbelasting) gedragen dienen te worden door de klant (direct of indirect).

¹¹² Hooft, C.P., Muller, N.E. (2008). Shari'a-conforme woningfinanciering ontsluit. *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* pp 5.

¹¹³ Zie voetnoot 109.

¹¹⁴ Deze winstopslag is namelijk geen vermogenswinst en dus belast.

¹¹⁵ Sinke, M.J., & Kranenborg, R.P. (2009). Islamitisch financieren – De halal hypotheek in Nederland. *SDU* pp 6 Mening Sinke.

¹¹⁶ Dit geval wordt er uitgegaan van een bank en klant.

¹¹⁷ Schaap, M (2009). Islamitische contracten in Nederland?! Masterthesis, EUR.

Er bestaat een meningsverschil over in hoeverre de 'musharaka' aan het grotendeels criterium voldoet. De verkoopprijs wordt van te voren afgesproken, waardoor eventuele toekomstige waardeveranderingen voor rekening zijn van de klant. Het risico van tenietgaan ligt echter voor het grootste gedeelte bij de financier.

Kijkend naar de voorwaarden (deze zijn voorwoord in artikel 3.111 lid 1 a) lijkt het risico van tenietgaan buiten beschouwing gelaten te zijn voor het beschikken over het economisch eigendom waardoor de klant direct gebruik kan maken van het eigenwoningregime.¹¹⁸

Renteaftrek

Ook binnen de 'musharaka' is niet direct sprake van rente. Hiervoor is ook een verwijzing nodig naar de arresten genoemd in §4.1.4. De periodieke bedragen die de belastingplichtige voldoet voor het ter beschikking stellen van het pand bestaan uit een aflossings- en een huurcomponent. In deze huurcomponent zit eveneens een vergoeding verdisconteerd voor het ter beschikking stellen van het pand. Met deze arresten in het achterhoofd kunnen we stellen dat deze huurcomponent voor de fiscaliteit dan ook als rente gekwalificeerd kan worden. Wel dient, voor leningen na 1 januari 2013, eerst aan de aflossingseis en informatieplicht van artikel 3.119a lid 1 te worden voldaan alvorens de kosten daadwerkelijk afgetrokken kunnen worden.

Wordt aan de bovenstaande voorwaarden voldaan, dan kan er geconcludeerd worden dat deze rentecomponent aftrekbaar zou zijn gedurende de looptijd van het contract. Deze vergoeding is aftrekbaar volgens artikel 3.120.¹¹⁹

Als extra drempel gelden de voorwaarden van de TWHOG. Ook hier is een aanpassing van deze wet essentieel, alvorens gebruik gemaakt kan worden van de renteaftrek.¹²⁰

4.2.4 Moment renteaftrek

Mocht er sprake zijn van renteaftrek dan is het van belang om te weten wanneer de desbetreffende rentecomponenten afgetrokken kunnen worden van het belastbaar inkomen. Aftrekbare kosten en uitgaven komen voor aftrek in aanmerking op het tijdstip waarop zij zijn betaald of verrekend, wanneer zij ter beschikking zijn gesteld of wanneer deze rentedragend zijn geworden. Het allereerste moment van aftrek zou het moment van betalen moeten zijn. Hier heeft de Hoge Raad zich over uitgesproken dat het moment van betaling het tijdstip is

¹¹⁸ Schaap, M (2009). Islamitische contracten in Nederland?! Masterthesis, EUR pp 27.

¹¹⁹ Voor een gedetailleerdere uitwerking verwijs ik naar §4.2.2.

¹²⁰ Zie §4.2.1 TWHOG.

wanneer men de rente kan aftrekken en niet het moment waarop de crediteur het geld ontvangt.¹²¹

VB: Stel Jan betaalt zijn hypotheekfactuur over december 2012 pas in januari 2013. Dan kan hij deze rentekosten pas in aftrek nemen in het jaar 2013. Hiermee wordt bedoeld dat de verplichting tot betaling van de aftrekbare kosten is omgezet in een leenschuld en daarbij reëel onder de beschikkingsmacht van de crediteur is gekomen.¹²²

Voor alle bovengenoemde financieringsvormen is het moment van betalen, verrekenen, ter beschikkingstelling of het moment dat de beschikking rentedragend is geworden het moment waarbij de rentekosten en kosten van geldleningen aftrekbaar zijn.

Samenvatting.

In dit hoofdstuk is onderzocht in hoeverre er gebruik gemaakt kan worden van het eigenwoningregime binnen de verschillende islamitische financieringsvormen. Er is vooral ingegaan op de mogelijkheden tot renteaftrek. Om aanspraak te kunnen maken op het eigenwoningregime dient de woning direct structureel ter beschikking te staan aan de begunstigde. De wetgever heeft de voorwaarde gesteld dat men in het bezit moet zijn van het juridisch- of economisch eigendom. Bovendien dient de begunstigde in het bezit te moeten zijn van het juridische of economisch eigendom. In zowel de 'musharaka' als de 'murabah' financieringsvorm beschikt de klant over het economisch eigendom waardoor er gebruik gemaakt kan worden van het eigenwoningregime. In geval van de 'ljara wa iqtina' zijn de meningen verdeeld. Echter, is hier in mijn inziens geen sprake van economisch eigendom en kan er dus geen gebruik worden gemaakt van het eigenwoningregime. Ook zijn de mogelijkheden om de verschillende winstopslagen als rente af te trekken onderzocht. Deze winstopslagen zijn, in tegenstelling tot de conventionele leningen, gebonden aan een activa waardoor niet direct sprake kan zijn van rente. De Hoge Raad heeft echter aangegeven dat elke vorm van vergoeding voor het ter beschikking stellen van een 'hoofdsom' voor de fiscaliteit kwalificeert als rente. De Hoge Raad hanteert hierbij een economische visie wat betreft deze rente. Dit betekent dat voor zowel de 'musharaka' als de 'murabah' de verdisconteerde opslag voor het ter beschikking stellen van het pand gelijk gesteld kan worden aan rente en dat deze zodoende aftrekbaar is volgens art 3.120 IB. Indien de 'ljara' vooralsnog aan de vereisten van het eigenwoningregime voldoet¹²³, dan is deze opslag ook aftrekbaar.

¹²¹ HR 7 mei 1986, nr 23 307, BNB 1986/278.

¹²² Berg, J.E. van den (2013). De eigen woning pp 126.

¹²³ Zie §4.2.1.

Als laatste voorwaarde geldt dat alvorens er gebruik gemaakt kan worden van de verschillende financieringsvormen, er een aanpassing in de Tijdelijke Wet regeling Huurkoop Onroerend Goed nodig is. Zolang het verplicht is om aan te geven welk deel rente is en welk deel aflossing binnen een huurkoopconstructie, kan men geen gebruik maken van deze financiële instrumenten. Het expliciet verwijzen naar rente is immers in strijd met de shari'ah. Hiervoor zal het woord 'rente' vervangen moeten worden door een ander woord, zoals 'vergoeding voor diensten' voor deze financiële instrumenten op de markt kunnen komen. Het moment waarop deze rente afgetrokken kan worden is op het moment dat deze rente betaald wordt.

H5. Winst uit onderneming

In het vorige hoofdstuk is uiteengezet hoe de verschillende financieringsvormen van islamic finance gekwalificeerd worden binnen het eigenwoningregime. In dit hoofdstuk zal de kwalificatie van deze verschillende financieringsvormen binnen de categorie winst uit onderneming (voortaan WUO) uitvoerig de revue passeren.

Per financieringsvorm wordt bekeken hoe dit financiële instrument gekwalificeerd zou worden binnen de WUO en wat daar de gevolgen van zijn. Als uitgangspunt wordt genomen dat een **natuurlijke persoon** via de verschillende financieringsvormen een onderneming wil starten/overnemen via de voorgenoemde financiële instrumenten om de gevolgen binnen de inkomstenbelasting te bestuderen.

5.1 Theoretisch kader.

De Wet Inkomstenbelasting 2001 bestaat uit een aantal inkomenscategorieën. De eerste inkomenscategorie binnen box I is de winst uit onderneming. Alvorens er überhaupt sprake kan zijn van winst uit onderneming dient het belastingsubject een *ondernemer* te zijn op grond van art 3.4 Wet IB. Maar ook de zelfstandige uitgeoefende beroepen (art 3.5 Wet IB) en de medegerechtigden (art 3.3 Wet IB) vallen onder de reikwijdte van winst uit onderneming.

De wet omschrijft het begrip ondernemer als een belastingplichtige **voor rekening van** wie een **onderneming** wordt gedreven en die **rechtstreeks wordt verbonden** voor verbintenissen betreffende die onderneming.¹²⁴ Voor een toelichting zal er teruggerepen moeten worden naar de jurisprudentie. Met het zinsdeel '*voor rekening van*' wordt bedoeld dat de onderneming geheel of gedeeltelijk door de belastingplichtige wordt gedreven. Om dit te toetsen heeft de Hoge Raad¹²⁵ bepaald dat de gerechtigheid tot de stille reserves bij liquidatie doorslaggevend is.¹²⁶

Het begrip *onderneming* komt hierna uitgebreid naar voren. De voorwaarde van *rechtstreekse verbondenheid* houdt in dat voor het begrip ondernemerschap meer vereist is dan het ter beschikking stellen van kapitaal aan een onderneming.¹²⁷ De *ondernemer* dient

¹²⁴ Artikel 3.4 Wet IB 2001.

¹²⁵ HR 1 juli 1964, nr.15 251, BNB 1964/259.

¹²⁶ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 86.

¹²⁷ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 87.

aansprakelijk gesteld te kunnen worden voor de schulden van de onderneming. Om de ondernemers die niet rechtstreeks verbonden zijn toch te belasten in WUO heeft de wetgever een apart artikel¹²⁸ opgenomen in de wet om deze medegerechtigden vooralsnog te belasten in de WUO.

Ook het begrip *onderneming* wordt nergens in de wet gedefinieerd. De wetgever achtte de in de jurisprudentie gevormde omschrijving hiervoor duidelijk genoeg.¹²⁹ Uit jurisprudentie wordt een onderneming omschreven als *een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid, die deelneemt aan het economisch verkeer met het oogmerk om winst te behalen die redelijkerwijs te verwachten is*. Een onderneming dient allereerst duurzaam te zijn. Dit duurzaamheidsvereiste houdt in dat de ondernemingsuitoefening gericht moet zijn op continuïteit.¹³⁰

Vervolgens dient de onderneming deel te nemen aan het economisch verkeer. Deelnemen aan het economisch verkeer wordt gekenmerkt door drie criteria:¹³¹ allereerst een zakelijke prestatie die in het ruil- en handelsverkeer plaatsvindt (1). Hier dient een tegenprestatie (2) tegenover te staan. En deze activiteiten moeten verricht zijn om in het inkomen te voorzien (3).

Daarbovenop dient de onderneming winst te verwachten. Dit *winstoogmerkvereiste* kent veel overlapping met het redelijkerwijs te verwachten criterium. Op het eerste oog zou je kunnen afleiden dat het hier om een subjectief criterium gaat. De Hoge Raad stelt echter dat het winstoogmerk objectief beoordeeld dient te worden.

Ook is het van belang om te kijken voor welke doelgroep de onderneming deze activiteiten verricht. Het verrichten van diensten aan een besloten groep, die niet of nauwelijks kan wijzigen, neigt naar de kwalificatie dat geen sprake is van deelname aan het economische verkeer. Het Hof van Amsterdam heeft in een uitspraak op 1 april 2009¹³² uitgewezen dat voor zover er binnen een besloten kring activiteiten worden verricht een vereniging of stichting niet belastingplichtig is.

Winst uit onderneming wordt niet alleen in artikel 3.4 Wet IB belast. Ook als er niet wordt voldaan aan de vereisten van artikel 3.4 Wet IB kan inkomen alsnog belast worden als WUO. Denk hierbij aan het niet voldoen aan het verbondenheidscriterium, waardoor de participant

¹²⁸ Artikel 3.3 Wet IB 2001.

¹²⁹ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F. (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 86.

¹³⁰ HR 7 oktober 1981, nr. 20 733, BNB 1981, 299.

¹³¹ Meeuwis, M.J. (2008). De grens tussen deelname aan het economisch verkeer en de privé sfeer, bachelorthesis, Universiteit Tilburg pp 10.

¹³² Hof van Amsterdam 1 april 2009, nr. 07/00837, V-N 2009/40.12.

als medegerechtigde wordt gekwalificeerd en belast wordt op grond van artikel 3.3 wet IB. Verder heeft de wetgever een fictiebepaling in de wet opgenomen waarbij alle zelfstandig uitgeoefende beroepen voor de fiscaliteit worden gekwalificeerd als ondernemer. Dit is opgenomen in artikel 3.5 van de Wet IB 2001.

5.2 Financiële instrumenten

In de volgende paragraaf wordt per financieel instrument weergegeven hoe deze gekwalificeerd wordt in de Wet IB. Er wordt vanaf hier de aanname gemaakt dat de ondernemingen die hieronder worden besproken als *onderneming* worden gekwalificeerd voor de Wet IB 2001.

5.2.1 Ijara

In de vorige hoofdstukken is de kwalificatie van de Ijara (wa iqtina) uitvoerig besproken. Hierin is naar voren gekomen dat de Ijara niets meer is dan normale verhuur. Vanuit dit perspectief is het belangrijk om te onderzoeken hoe de lessor en de lessee voor de inkomstenbelasting zouden kunnen worden gekwalificeerd.

In het arrest van 26 januari 1955 is bepaald dat de belastingplichtige die zijn onderneming aan een derde verhuurt, niet de onderneming staakt maar eigenlijk in een andere vorm voortzet.¹³³ Deze jurisprudentie is in stand gebleven na de invoering van de Wet IB 1964.¹³⁴ Tot de invoering van de wet IB 2001 betekende dit dat de lessor ook *ondernemer* was voor de inkomstenbelasting en dus recht had op alle ondernemersfaciliteiten. In de oude wettekst stond namelijk:

“hij voor wiens rekening een onderneming wordt gedreven, daaronder begrepen hij die, anders dan als aandeelhouder, medegerechtigd is tot het ondernemingsvermogen”.

Hierdoor werden ook de medegerechtigden onder het begrip *ondernemer* geschaard, en werden zowel de lessor als lessee als ondernemer voor de Wet IB 1964 beschouwd. In de Wet IB 2001 dienen de lessor en lessee aan een aantal eisen te voldoen alvorens ze als ondernemer gekwalificeerd kunnen worden. De lessor dient allereerst gerechtigd te zijn tot de stille reserves. Zolang de verhuurder gerechtigd is tot de stille reserves en blijft investeren in activa voldoet hij aan dit vereiste.¹³⁵ Voor het verbondenheidcriterium dient de lessor voor zowel bestaande (voor verhuur) als nieuwe verbintenissen (na verhuur) verbonden te zijn. Voldoet de lessor aan beide voorwaarden dan wordt hij behandeld als een

¹³³ HR 26 januari 1955, nr 12 088, BNB 1955/216.

¹³⁴ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 100.

¹³⁵ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 100.

ondernemer volgens de Wet IB. Indien de lessor niet aan beide criteria voldoet, wordt de lessor gekwalificeerd als medegerechtigde (Wet IB 2001 art 3.3).

De lessee zal doorgaans ondernemer zijn, ondanks het uitblijven van enige vorm van eigendom. Zolang hij gerechtigd is tot de toekomstige stille reserves¹³⁶ en wordt verbonden voor de toekomstige verbintenissen (wat in de meeste gevallen zo is) wordt de lessee als ondernemer gekwalificeerd en heeft hij recht op de verschillende ondernemersfaciliteiten die de wet IB biedt.

De *ondernemer* heeft in ieder geval recht op de verschillende investeringsaftrekken (3.40, 3.41, 3.42, 3.42), kleinschaligheidsaftrek (3.41), Stakingsaftrek (3.79) en MKB-winstvrijstelling (3.79a). Verder is het van belang of er voldaan wordt aan het urencriterium (3.6). Het urencriterium houdt in dat een ondernemer minimaal 50% van zijn tijd aan besteed aan werkzaamheden aan zijn onderneming en dit minimaal 1225 uren zijn. Dit moet per vennoot apart bekeken worden. Voldoet de ondernemer aan deze criteria, dan kan hij ook gebruik maken van de oudedagsreserve (3.67), zelfstandigenaftrek (3.76), aftrek speur- en ontwikkelingswerk (3.77), meewerkaftrek (3.78) en de startersaftrek (3.78a).

Doordat geconcludeerd is dat de lessee in dit geval een *ondernemer* is voor de Inkomstenbelasting is het van belang om te kijken in hoeverre de gemaakte kosten van de Ijara (wa iqtina) ook daadwerkelijk aftrekbaar zijn van de winst. De totale winst wordt bepaald aan de hand van artikel 3.8 wet IB waarin winst uit onderneming wordt gedefinieerd als alle voordelen die onder welke naam en vorm dan ook worden verkregen uit een onderneming. Hiermee wordt het saldo van opbrengsten en kosten bedoeld, zodat het voordeel dus ook negatief kan zijn.¹³⁷ De winst wordt bepaald door alle inkomsten minus alle zakelijke kosten die gemaakt zijn ten behoeve van de onderneming. Zakelijke kosten zijn dus de kosten die binnen redelijke grenzen nodig zijn voor de uitoefening van uw onderneming en de kosten die rechtstreeks op uw onderneming betrekking hebben.¹³⁸

In het vorige hoofdstuk is uitvoerig besproken dat de kostenopslag voor de fiscaliteit als rente wordt gekwalificeerd. Omdat de lessee een *ondernemer* is en deze rente kosten van de Ijara ten behoeve van de onderneming zijn gemaakt kunnen deze kosten afgetrokken worden van de jaarwinst.

¹³⁶ Die vanaf het moment van huren ontstaan. Dit is afhankelijk wat beiden partijen opnemen in het huurcontract.

¹³⁷ Hof 's Gravenhage 26 oktober 1978 en HR 9 januari 1980, nr 19 289, BNB 1980/49.

¹³⁸ Belastingdienst (2014). Zakelijke kosten.

5.2.2 Ijara wa iqtina

De ijara wa iqtina kan als huurverkoop van ondernemingen worden gezien (vanuitgaand dat de lessee de onderneming daadwerkelijk na afloop wil kopen).¹³⁹ Ook in dit geval dienen zowel de lessor als de lessee te voldoen aan de twee voorgenoemde criteria alvorens er gesproken kan worden van een ondernemer waardoor de uitwerking van de Ijara wa iqtina nagenoeg hetzelfde is als voor de Ijara.¹⁴⁰

5.2.3 Murabah

In de vorige hoofdstukken is de 'murabah' uitvoerig uiteengezet. Deze 'murabah' kan worden gezien als niets meer dan een simpele verkooptransactie. Indien een ondernemer niet de liquiditeiten heeft om een onderneming te kopen kan hij bij een financier¹⁴¹ aankloppen die de onderneming voor hem koopt. Vervolgens verkoopt de financier dit goed met een nettowinstopslag door aan de klant. De klant voldoet deze door meestal in termijnen de onderneming af te lossen. Deze constructie kan het best vergeleken worden met een koop op afbetaling zoals gedefinieerd in artikel 7A:1576 BW:

"[1]Koop en verkoop op afbetaling is de koop en verkoop, waarbij partijen overeenkomen dat de koopprijs wordt betaald in termijnen, waarvan twee of meer verschijnen, nadat de verkochte zaak aan de koper is afgeleverd".

De 'murabah' wordt gezien als een verkoop op afbetaling waarbij partijen nagenoeg altijd overeenkomen dat de klant de prijs in een aantal termijnen mag voldoen. Wat nu rest is de vraag in hoeverre de financier en de klant als ondernemer gekwalificeerd kunnen worden voor de Wet IB 2001?

De financier bezit namelijk voor een kort tijdsbestek de onderneming en loopt in deze periode het risico over de onderneming. Het zou echter kunnen voorkomen dat deze periode onverwachts van lange duur is¹⁴² en de financier in deze periode winst uit onderneming geniet. De financier zou in dit geval gebruik willen maken van de verschillende faciliteiten die de Wet IB 2001 hem biedt om de belasting op deze manier te kunnen drukken. Hiervoor zal getoetst worden of de financier een *ondernemer* is of een *medegerechtigde*.

¹³⁹ Zie §4.2.1.

¹⁴⁰ Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing pp 101.

¹⁴¹ In deze casus wordt ervanuit gegaan dat de geldschietter een natuurlijke persoon is die eventueel belast zou worden in de inkomstenbelasting.

¹⁴² Denk hierbij aan sterven van de klant waardoor het langer kan duren alvorens hij een nieuwe klant vindt (of de klant houdt zich niet aan zijn belofte en weigert het goed te kopen).

Als het "*voor rekening van*" criterium toegepast wordt op de 'murabah' is te zien dat de financier in de periode voor verkoop recht heeft op alle stille reserves bij liquidatie (hij beschikt namelijk over zowel het juridisch als economisch eigendom). In het geval de financier nog geen akkoord heeft over het verkoop van de onderneming heeft hij recht op alle stille reserves bij liquidatie en voldoet hij aan het "*voor rekening van*" criterium.

Bereikt de financier echter een akkoord met de klant om de onderneming voor een vooraf afgesproken prijs te verkopen, dan vervalt zijn aandeel in de reserves, zelfs al vindt de overdracht van de onderneming in de toekomst plaats. Hierdoor voldoet de financier vanaf dat moment niet meer aan het "*voor rekening van*" criterium.

Bovendien is het maar de vraag of de financier voldoet aan het *verbondenheidcriterium*. Zolang de financier niet voor **nieuwe** verbintenissen verbonden is, kwalificeert de financier niet als *ondernemer* maar als medegerechtigde.

Hiervoor dient de financier actief te participeren in de onderneming en contracten op zijn naam te sluiten waardoor hij het risico neemt om aansprakelijk gesteld te worden. De financier dient dus na het opkopen van de onderneming ook nieuwe verbintenissen aan te gaan (hoe klein dan ook) om er zeker van te zijn dat hij aan het *verbondenheidcriterium* voldoet.

De financier verkoopt en levert de onderneming vervolgens door aan de klant.¹⁴³ De financier behoudt het juridisch eigendom tot de laatste afbetaling van de klant. De klant beschikt ondanks het uitblijven van het juridisch eigendom, wel over het economisch eigendom direct na het aangaan van het contract. Hij verkrijgt vanaf dat moment de onderneming en alle toekomstige waardedalingen/vermeerderingen komen ten laste/goede van hem. Ook is hij vanaf dat moment de enige eigenaar en zal de onderneming runnen. Hij blijft verbonden voor zowel alle oude verbintenissen als alle nieuwe verbintenissen waardoor hij aan het "*verbondenheidcriterium*" voldoet. De klant zal daarom dan ook in (vrijwel) alle gevallen als *ondernemer* worden gekwalificeerd voor de Wet IB 2001.

Hij heeft als ondernemer recht op de verschillende faciliteiten die de IB biedt. De ondernemer heeft in ieder geval recht op de verschillende investeringsaftrekken (3.40, 3.41, 3.42, 3.42a), kleinschaligheidsaftrek (3.41), stakingsaftrek (3.79) en MKB-winstvrijstelling (3.79a). Mocht hij aan het urencriterium voldoen, dan kan hij ook gebruik maken van de oudedagsreserve (3.67), de zelfstandigenaftrek (3.76), de aftrek speur- en ontwikkelingswerk (3.77), de meewerkaftrek (3.78) en de startersaftrek (3.78a).

¹⁴³ De tweede koper zal in het vervolg van dit stuk "klant" genoemd worden.

Zoals in het vorige hoofdstuk uitvoerig is besproken wordt de gevraagde winstopslag op basis van de voorgenoemde arresten¹⁴⁴ als rente voor de fiscaliteit gekwalificeerd. De gevraagde winstopslag door de financier kan in dit geval ten laste van de winst komen, aangezien in de murabah de 'klant' *ondernemer* wordt. Deze opslag wordt betaald ten behoeve van de onderneming waardoor deze opslag aftrekbaar is van de jaarwinst op basis van goedkoopmansgebruik.

5.2.4 Musharaka¹⁴⁵

De 'musharaka' toont zoals genoemd in de voorgaande hoofdstukken overeenkomsten met de vof. De vof wordt in artikel 16 Wetboek van Koophandel als volgt gedefinieerd:

"De vennootschap onder eene firma is de maatschap, tot de uitoefening van een bedrijf onder eenen gemeenschappelijken naam aangegaan".

Een maatschap wordt verder omschreven als *"een overeenkomst waarbij twee of meerdere personen zich verbinden om iets in gemeenschap te brengen, met het oogmerk om het daaruit ontstaande voordeel met elkaar te deelen"*.¹⁴⁶

Als de 'musharaka' in het licht van de voorgaande definities wordt bekeken zien we dat beiden partners één gemeenschappelijke onderneming (VOF) starten en dat zij beiden een aandeel hierin verkrijgen. Hier komt het winstoogmerkvereiste echter ook een rol in spelen: volgens het Burgerlijk Wetboek¹⁴⁷ dienen alle personen eerst te voldoen aan het winstoogmerk om het voordeel ontstaan uit de onderneming met elkaar te delen. Starten beide partners deze samenwerking met als doel samen zoveel mogelijk winst te behalen, dan voldoet deze aan de hierboven gestelde eisen en kan de 'musharaka' zodanig als een vennootschap onder firma worden gekwalificeerd. Heeft een van de partners geen winstoogmerk, maar enkel het doorverkopen of het verhuren dan is hier in mijns inziens geen sprake van een VOF maar eerder van een CV. Er wordt namelijk niet voldaan aan het *winstoogmerkvereiste* dat opgenomen is in de wet.

Een ander verschil tussen de CV en VOF zit hem in het feit dat de commanditaire vennoot niet meer aansprakelijk wordt gesteld dan voor zijn ingelegd kapitaal, terwijl in een vof de vennoot aansprakelijk wordt gesteld voor alle schulden.¹⁴⁸ Hierover bestaat echter

¹⁴⁴ Zie voetnoot 109.

¹⁴⁵ In het vervolg wordt ervanuit gegaan dat de beherende vennoot voldoet aan het verbondenheidscriterium.

¹⁴⁶ Art. 1655 Boek 7A BW.

¹⁴⁷ Art. 1655 Boek 7A BW.

¹⁴⁸ Belastingdienst.nl (Zie literatuurlijst).

meningsverschil op de islamitische financiële markt omdat beide varianten voorkomen binnen de 'musharaka'. Gaan we echter uit van de visie van mufti T. Usmani, dan worden ook de verliezen evenredig verdeeld tussen de vennoten. Hij stelt namelijk dat de 'musharaka' het ideale instrument voor financiering is volgens de shari'ah omdat zowel de winsten als de verliezen beiden verdeeld worden in gelijke proporties.¹⁴⁹ Wel komen de vennoten eventueel in de problemen omdat civielrechtelijk is bepaald dat de vennoten in een vennootschap onder firma hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de schulden van de onderneming.¹⁵⁰ Dit kan opgelost worden door in het contract op te nemen dat deze schulden onderling verrekend worden.

De *ondernemers* hebben in ieder geval recht op de verschillende investeringsaftrekken (3.40, 3.41, 3.42, 3.42a), kleinschaligheidsaftrek (3.41), Stakingsaftrek (3.79) en MKB-winstvrijstelling (3.79a). Mochten de ondernemers individueel voldoen aan de voorwaarden van het urencriterium, dan hebben ze verder recht op de oudedagsreserve (3.67), zelfstandigenaftrek (3.76), aftrek speur- en ontwikkelingswerk (3.77), meewerkaftrek (3.78) en startersaftrek (3.78a).

Eventuele gemaakte opstartkosten kunnen op grond van artikel 3.10 Wet IB afgetrokken worden van latere winsten.¹⁵¹

5.2.5 Mudaraba

In hoofdstuk 3 zijn de grootste verschillen tussen de 'mudaraba' en 'musharaka' uiteengezet. De 'mudaraba' kent een financier en een beherende vennoot. Het fundamentele verschil zit hem echter in het feit dat de financier tot zijn ingebrachte vermogen aansprakelijk kan worden gesteld. Hierdoor vertoont de 'mudaraba' vooral grote kenmerken met de commanditaire vennootschap. De commanditaire vennootschap wordt in het Burgerlijk Wetboek¹⁵² gedefinieerd als:

[1.] De vennootschap bij wijze van geldschieting, anders en commandite genaamd, wordt aangegaan tusschen eenen persoon, of tusschen meerdere hoofdelijk verbonden vennoten, en eenen of meer andere personen als geldschieters. In het volgende artikel staan de belangrijkste kenmerken:

¹⁴⁹ M. Taqi Usmani (1998). *An introduction to Islamic finance*. Karachi: Idaratul Ma'arif pp228.

¹⁵⁰ Artikel 18 Wetboek van Koophandel.

¹⁵¹ Artikel 5 Uitv.reg. Wet IB 2001.

¹⁵² Artikel 19 Wetboek van Koophandel.

[1] *Behoudens de uitzondering, in het tweede lid van art. 30 voorkomende, mag de naam van den vennoot bij wijze van geldschieting in de firma niet worden gebezigd. [2] Deze vennoot mag geene daad van beheer verrigten of in de zaken van de vennootschap werkzaam zijn, zelfs niet uit kracht eener volmagt. [3] Hij draagt niet verder in de schade dan ten beloope der gelden, welke hij in de vennootschap heeft ingebracht of heeft moeten inbrengen, zonder dat hij immer tot teruggave van genotene winsten verplicht zij.*¹⁵³

Het fundamentele verschil met de reeds eerdere vermelde wetteksten over de VOF zit hem in het feit dat de commanditaire vennoot tot de hoogte van zijn ingebrachte kapitaal aansprakelijk kan worden gesteld voor zijn schulden. Het karakter van de ‘mudaraba’ kenmerkt zich door het feit dat de financier niet voor meer aansprakelijk kan worden gesteld dan zijn inbreng. Dit is vrijwel identiek aan de eisen gesteld aan de commanditaire vennootschap waardoor de ‘mudaraba’ gekwalificeerd kan worden als een commanditaire vennootschap.

Bovendien mag de commanditaire vennoot geen beheer taken uitvoeren en functioneert in grote lijnen alleen als financier. Mocht de commanditaire vennoot zich alsnog bezig houden met beheer taken of de naam van de onderneming vernoemen naar zijn eigen naam dan treedt artikel 21 Wetboek van Koophandel in werking. In dit geval wordt de commanditaire vennoot vanaf dat moment hoofdelijk aansprakelijk voor alle schulden en verbintenissen van de onderneming.

De beherende vennoot zal behandeld worden conform de regels van de VOF en wordt als *ondernemer* gezien voor de wet IB. De commanditaire vennoot wordt echter niet gezien als een *ondernemer* maar als *medegerechtigde* en belast op grond van artikel 3.3 lid a Wet IB 2001.

De commanditaire vennoot heeft in tegenstelling tot de beherende vennoot alleen recht op de (kleinschaligheids)investeringsaftrek (3.40, 3.41).

Ook hier geldt dat een eventueel gevraagde winstopslag door de *ondernemer* ten laste van de winst kan worden gebracht. Deze opslag wordt namelijk betaald ten behoeve van de onderneming waardoor deze opslag aftrekbaar is van de jaarwinst op basis van goedkoopmansgebruik.

¹⁵³ Artikel 20 Wetboek van Koophandel.

Eventuele gemaakte opstartkosten kunnen op grond van artikel 3.10 Wet IB afgetrokken worden van latere winsten door de *ondernemer*.¹⁵⁴

Samenvatting

In dit hoofdstuk is onderzocht hoe de verschillende financieringsvormen van islamische finance gekwalificeerd worden binnen de categorie winst uit onderneming in de Wet IB 2001. De *Ijara* is niets meer dan het huren van een onderneming. De lessee kan mits hij verbonden wordt voor nieuwe verbintenissen betreffende- en gerechtigd is tot de stille reserves van de onderneming als *ondernemer* gekwalificeerd worden waardoor hij recht heeft op de verschillende ondernemingsfaciliteiten die de Wet IB 2001 voor ondernemers biedt. Deze voorwaarden gelden voor zowel de *Ijara* als de *Ijara wa iqtina*.

De 'murabah' wordt gezien als twee normale verkooptransacties. Indien de periode tussen de eerste koopovereenkomst en de tweede van lange duur is en de 'financier' zich verbindt voor nieuwe verbintenissen voor betreffende de onderneming kan hij in deze periode ook als *ondernemer* gekwalificeerd worden. Verbindt hij zich niet voor nieuwe verbintenissen in deze periode, dan wordt hij gekwalificeerd als een medegerechtigde.

Nadat de financier de tweede koopovereenkomst heeft gesloten met de koper gaat de *ondernemer* kwalificatie over naar de koper, maar blijft het juridisch eigendom in bezit van de financier tot de laatste termijn is voldaan. De koper zal als behorende vennoot nieuwe verbintenissen moeten aangaan alvorens hij als *ondernemer* kan worden aangemerkt. Dit is in lijn der verwachtingen aangezien hij de enige eigenaar op dat moment is.

De 'musharaka' heeft veel overeenkomsten met zowel de CV als de VOF.

Beide participanten dienen te voldoen aan het winstoogmerkvereiste en dienen volledig aansprakelijk gesteld te kunnen worden alvorens de 'musharaka' gekwalificeerd kan worden als een VOF. Voldoet een van de participanten niet aan het winstoogmerkvereiste of kunnen zij niet aansprakelijk gesteld worden voor hun gehele vermogen, dan wordt de 'musharaka' als commanditaire vennootschap gekwalificeerd en de desbetreffende participant als commanditaire vennoot.

De 'mudaraba' is vrijwel identiek aan de commanditaire vennootschap. De financier houdt zich alleen bezig met het financieren van de onderneming en voert verder geen beheertaken uit. Bovendien kan de financier alleen aansprakelijk gesteld worden tot de hoogte van zijn ingebrachte kapitaal waardoor al snel vrij duidelijk wordt dat de 'mudaraba' als commanditaire vennootschap gekwalificeerd dient te worden.

Zowel in de VOF als de CV zijn alle participanten (indien voldaan aan verbondenheidscriterium) *ondernemers* en kunnen aanspraak maken op de verschillende

¹⁵⁴ Artikel 5 Uitv.reg. Wet IB 2001.

faciliteiten die de wet IB 2001 ze biedt. De commanditaire vennoten kunnen zich op beperktere faciliteiten beroepen. De *ondernemer* kan de gevraagde winstopslag opvoeren als kosten van de onderneming en deze aftrekken van de jaarwinst op basis van goedkoopmansgebruik.

H6. Conclusie

Islamic finance heeft zich in rap tempo ontwikkeld tot een financieel systeem dat erkend wordt binnen het hedendaagse globale financiële systeem. Ook in Europa begint het langzamerhand haar intrede te maken, met het Verenigde Koninkrijk die het voortouw neemt. In deze scriptie is getracht te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor islamic finance binnen Nederland. Hier is vooral gefocust op de kwalificatie van de verschillende financieringsvormen die islamic finance kent binnen de Wet IB.

In hoofdstuk één is kort de opkomst van islamic finance besproken en hoe deze zich heeft ontwikkeld tot het wereldwijde financiële systeem dat wij nu kennen. Hierbij heeft vooral de eerste oliecrisis in de jaren 70 een grote impact gehad op de groei van islamic finance.

In hoofdstuk twee is getracht de belangrijkste principes van de islam kort uit te leggen. Islamic finance haalt haar oorsprong uit de principes van de islam en het is van belang om deze goed te begrijpen. De eerste belangrijke principe binnen de shari'ah is het verbod op riba (rente) in welke vorm dan ook. Daaropvolgend komt het verbod op Gharar (onzekerheid). Deze onzekerheid moet voorkomen worden door duidelijke afspraken op papier te zetten over de te verkopen goederen en de tegenprestaties. Dit verbod gaat hand in hand met het verbod op Maysir (gokken). Het gokken brengt namelijk alleen onzekerheden met zich mee waardoor dit verboden is. Als laatste is het verboden te investeren in bedrijven die zich bezig houden met het exploiteren van handelingen die niet conform de shari'ah zijn.

In hoofdstuk drie is getracht de belangrijkste financieringsvormen binnen islamic finance uiteen te zetten, namelijk de Ijara (wa iqtina), de 'musharaka', de 'mudaraba' en de 'murabah'. De Ijara (wa iqtina) is een leasevorm die, afgezonderd van een aantal extra voorwaarden, vrijwel identiek is aan de conventionele leasevorm. De 'musharaka' kan het best worden omschreven als een samenwerkingsvorm tussen twee partners met gelijke rechten en plichten. De 'mudaraba' kent veel gelijkenissen met de 'musharaka', alleen is in dit samenwerkingsverband een kapitaalverstrekker die investeert in het bedrijf, maar verder geen beherende taken vervult. Als laatste financieringsvorm is de 'murabah' besproken. Dit lijkt op een normale koopovereenkomst waarbij de financier een winstopslag vraagt voor het economisch risico dat de financier heeft gelopen.

In hoofdstuk vier is de kwalificatie van de verschillende financieringsvormen binnen het eigenwoning regime uiteengezet en de gevolgen hiervan. Hierin is vooral ingegaan op de mogelijkheden van renteaftrek binnen het eigenwoningregime. Alvorens aanspraak gemaakt

kan worden op het eigenwoningregime dient de woning structureel ter beschikking te staan van de begunstigde. Tevens dient de begunstigde minimaal over het economisch eigendom te beschikken. In alle vier de financieringsvormen beschikt de begunstigde direct over het pand waardoor aan de eerste voorwaarde wordt voldaan. In zowel de 'musharaka'¹⁵⁵ als de 'murabah' beschikt de begunstigde over het economisch eigendom waardoor in ieder geval gebruik gemaakt kan worden van het eigenwoningregime. In het geval van de 'Ijara wa iqtina' zijn de meningen hierover verdeeld. In mijns inziens kan hier geen sprake zijn van economisch eigendom waardoor geen gebruik gemaakt kan worden van het eigenwoningregime.

Vervolgens rijst de vraag of er gebruik gemaakt kan worden van de renteaftrek die de Wet IB biedt, ondanks het ontbreken van rente. De Hoge Raad heeft aangegeven dat elke vorm van vergoeding voor het ter beschikking stellen van een 'hoofdsom' voor de fiscaliteit kwalificeert als rente, ongeacht de naam. Dit betekent dat voor zowel de 'musharaka' als de 'murabah' de verdisconteerde opslag voor het ter beschikking stellen van het pand gelijk kan worden gesteld aan rente en dat deze zodoende aftrekbaar is volgens art 3.120 IB. Verder dient de lening binnen 360 maanden afgelost te worden voor leningen na 2013 en dient een lening bij een niet-administratieplichtige persoon (die in artikel 10.8 Wet IB 2001) wordt afgesloten op voorgeschreven wijze gemeld te worden bij de belastingdienst, alvorens gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheid tot renteaftrek.

Deze aftrek kan worden genoten op het moment dat de bijbehorende kosten zijn gemaakt. Als laatste voorwaarde dient de TWHOG aangepast te worden omdat deze wet verplicht aan te geven welk gedeelte rente is, wat in strijd is met de shari'ah.

In het laatste hoofdstuk is onderzocht hoe de voorgenoemde financieringsvormen gekwalificeerd worden binnen de categorie winst uit onderneming in de Wet IB 2001. Hierin wordt verder vooral ingegaan op de vraag of de belanghebbende *ondernemer* is en of hij gebruik kan maken van de verschillende faciliteiten die de wet IB 2001 biedt voor ondernemers. Men wordt voor de wet IB als ondernemer gekwalificeerd indien de belanghebbende voor nieuwe verbintenissen betreffende de onderneming wordt verbonden. Bovendien dient de belanghebbende gerechtigd te zijn tot de stille reserves van de onderneming, alvorens hij als ondernemer gekwalificeerd kan worden.

Uit deze scriptie is gebleken dat voor zowel de Ijara als de Ijara wa iqtina het afhankelijk is wat beide partners met elkaar afspreken. Het is in ieder geval belangrijk dat de lessee recht heeft op de stille reserves en voor verbintenissen betreffende de onderneming wordt

¹⁵⁵ De musharaka/ mudaraba zijn in dit hoofdstuk samengevoegd omdat deze nagenoeg hetzelfde zijn en de uitwerkingen binnen het eigenwoningregime identiek zijn.

verbonden, anders vervalt zijn ondernemerschap.

Deze voorwaarde geldt ook voor de 'murabah'. In het geval de periode tussen de eerste en tweede koopovereenkomst van lange duur is, kan de financier in dit geval als ondernemer gekwalificeerd worden. Hij is tot het moment van het afsluiten van de tweede koopovereenkomst gerechtigd tot de stille reserves. Hij dient zich in deze periode alleen te verbinden voor verbintenissen betreffende de onderneming om als ondernemer gekwalificeerd te worden.

De 'musharaka' heeft karakteristieken van zowel de commanditaire vennootschap als de vennootschap onder firma. Voor de vennootschap onder firma dienen de partners beiden te voldoen aan het winstoogmerkvereiste. Tevens dienen beide vennoten aansprakelijk gesteld te kunnen worden voor de schulden van de onderneming. De 'musharaka' kent zowel vormen waarbij beiden vennoten aansprakelijk zijn voor hun gehele vermogen als vormen waarbij de aansprakelijkheid zich beperkt tot de inleg van de vennoot. In dit geval spreken we van een commanditaire vennootschap. De meest zuivere vorm van 'musharaka' bestaat echter uit de vorm waarbij beide vennoten voor de gehele schuld aansprakelijk gesteld kunnen worden waardoor de 'musharaka' als vennootschap onder firma gekwalificeerd kan worden.

De 'mudaraba' daarentegen is vrijwel identiek aan de commanditaire vennootschap. Hierbij is sprake van een financier en een beherende vennoot. De financier kan alleen aansprakelijk gesteld worden tot de hoogte van zijn ingebrachte kapitaal, waardoor duidelijk wordt dat de 'mudaraba' als commanditaire vennootschap gekwalificeerd dient te worden.

Zowel in de vennootschap onder firma als de commanditaire vennootschap zijn alle participanten (indien voldaan aan het verbondenheidscriterium) *ondernemers* en kunnen zij aanspraak maken op de verschillende faciliteiten die de wet IB 2001 hen biedt.

De *ondernemers* kunnen zich beroepen op een aantal faciliteiten. De *ondernemers* hebben in ieder geval recht op de verschillende investeringsaftrekken (3.40, 3.41, 3.42, 3.42a), kleinschaligheidsaftrek (3.41), stakingsaftrek (3.79) en MKB-winstvrijstelling (3.79a).

Mochten de ondernemers individueel voldoen aan de voorwaarden van het urencriterium, dan hebben ze verder recht op de oudedagsreserve (3.67), zelfstandigenaftrek (3.76), aftrek speur- en ontwikkelingswerk (3.77), meewerkaftrek (3.78) en startersaftrek (3.78a). De commanditaire vennoten kunnen zich op beperktere faciliteiten beroepen. De gevraagde winstopslagen kunnen afgetrokken worden van de jaarwinst door de *ondernemers* indien deze gemaakt zijn ten behoeve van de onderneming.

Financieringsvorm	Gekwalificeerd in de IB als:	Eigenwoning Aftrekbaar?	Kosten onderneming aftrekbaar
Ijara	LEASE	Eigenwoningregime nvt	Kosten aftrekbaar als ondernemer
Ijara wa iqtina	HUURKOOP	Eigenwoningregime nvt	Kosten aftrekbaar als ondernemer
Musharaka	VOF	Kosten aftrekbaar	Kosten aftrekbaar als ondernemer
Mudaraba	CV	Kosten aftrekbaar	Kosten aftrekbaar als ondernemer
Murabah	Dubbele verkooptransactie	Kosten aftrekbaar	Kosten aftrekbaar als ondernemer

Literatuurlijst

Abdul Awwal Sarker, Islamic Business contracts, agency problems and the theory of the Islamic firm, International Journal of International Services, Vol. 1 No. 2, 2001

Ahsanis, A. Fundamentals of Hadith Interpretation. Al-Mawrid, Lahore.

Akgündüz, A. (2010). Islamic law in theory and practice: introduction to islamic law. IUR Press, Rotterdam

Arends, A.J.M (2014). Cursus Belastingrecht, IB.3.6.6.E.c1 Begrippen 'verwerving' en 'vervreemding'.
Kluwer Navigator.

Belastingdienst (2014). Zakelijke kosten

http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/zakelijke_kosten/

Belastingdienst

http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/ondernemen/onderneming_starten/voordat_u_start/rechtsvorm/commanditaire_vennootschap_cv

Berg, J.E. van den (2013). De eigen woning. Deventer: Kluwer.

Sinke, M.J, & Kranenborg, R.P. (2009). Islamitisch financieren – De halal hypotheek in Nederland

Bettani, H. (2003). Islamitische woningfinanciering: mogelijkheden om een nieuwe markt te ontwikkelen? Masterthesis, VU.

Bosschem, T. (2007). Islamitisch bankieren: een vergelijkende studie met westerse banken, masterthesis, Universiteit Gent.

Centraal Bureau statistieken (2012). Aftrek eigen woning 33 miljard. Geraadpleegd op:
<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/inkomen-bestedingen/publicaties/artikelen/archief/2012/2012-3676-wm.htm>

Chara, H. (2009). 'Islamic Finance in the Netherlands': A study of the Attitude towards and the interest in Islamic Finance by Young muslims and the factors that determine them", masterthesis, EUR.

El-Gamal, M.A. (2000). A base guide to contemporary Islamic Banking and Finance. Rice University.

El-Qorchi, M. (2005). Islam Goes Up, *Finance & Development*, Volume 42, number 4.

Europese Centrale Bank (2013). Islamic Finance in Europe: Occasional paper series, no 46, Juni 2013.

Grais, W., and M. Pelligrini. "Islamic Finance and Economic Development." *Wiley Finance Series*, 2006.

Hancock, M. (2013). Islamic Finance in 2013 beyond the growth. *The banker*.
<http://www.thebanker.com/Markets/Islamic-Finance/Islamic-finance-in-2013-beyond-the-growth?ct=true>

Heihuis, E.J.W., Kavelaars, P., & Schuver, B.F (2014). Inkomstenbelasting inclusief hoofdzaken loonbelasting en premieheffing. Deventer: Kluwer.

Hooft, C.P., Muller, N.E. (2008). Shari'a-conforme woningfinanciering ontsluit. *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie*.

Iqbal, Z. & Mirakhor A. (2013). *Economic Development and Finance*. The World Bank, Washington, D.C.

Iqbal, Z. (1997). Islamic Financial Systems. *Finance & Development*, Volume 34, number 2.

Kort, A.H., & Leijenhorst, G.J (2007). '*Pocket belastingbeleid: beleidsbesluiten IB, LB, VPB, en DivBel*', Kluwer.

Leward, B. (2009). *Islam: The religion and the people*. Pearson Education: Buntzie, Churchill.

Meeuwis, M.J. (2008). De grens tussen deelname aan het economisch verkeer en de privésfeer, bachelorthesis, Universiteit Tilburg pp 10.

PEW Research Center (2010). *The Global Religious Landscape: A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups*.

<http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-exec/>

Prof. Al-'Ujaji, W.b.i. (2011). *Qiyas in Islamic Law – A brief introduction*.

Qardawi, Y. (2003). *Halal en Haram: wat toegestaan en verboden is in Islam*. Uitgeverij Oase en noer Al'ilm.

Redactie (16 juni 2007). Bos Nederland centrum voor islamitisch bankieren. *Trouw*.
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1399388/2007/07/16/Bos-Nederland-centrum-voor-islamitisch-bankieren.dhtml>

Sarker, A.A. (2001). Islamic Business contracts, agency problems and the theory of the Islamic firm, *International Journal of International Services*, Vol. 1 No. 2.
(http://podelise.ru/tw_files2/urls_299/2/d-1844/7z-docs/9.pdf)

Schaap, M. (2009). Islamitische contracten in Nederland?! Masterthesis, EUR.

Standke, C. (2008). Sharia – The Islamic Law. Grin, Norderstedt p.3.

Usmani, M. T. (2000). An introduction to Islamic Finance. Kluwer Law International, Den Haag.

Usmani, Taqi M. (1998). *An introduction to Islamic finance*. Karachi: Idaratul Ma'arif.

Velten, A.A. van (2012). Eindelijk een spoedige vervanging van de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken? *WPNR*.

Verhoef, B., Anzahaf, S., & Bijkerk, S. (2008). Islamitisch financieren en toezicht: een verkennende analyse. *De Nederlandse Bank*, Vol. 6/No.3 p.19.

Wever, R. de (2013). Cameron: VK moet wereldtopper worden in islambankieren. *Trouw*.
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5091/Religie/article/detail/3535088/2013/10/29/Cameron-VK-moet-wereldtopper-woorden-in-islambankieren.dhtml>

Wielens, B. (2009). Islamitische woning financieren en de eigenwoningregeling, masterthesis, Universiteit van Tilburg.

Zeemeew (20 juni 2006). Islamitisch bankieren is in opmars. *Infonu.nl*.
<http://financieel.infonu.nl/geld/6037-islamitisch-bankieren-is-in-opmars.html>

JURISPRUDENTIE EN BESLUITEN

HR 26 januari 1955, nr 12 088, BNB 1955/216.

HR 1 juli 1964, nr 15 251, BNB 1964/259

HR 15 juli 1980, BNB 1980/315.

HR 7 oktober 1981, nr 20 733, BNB 1981, 299.

HR, 2 mei 1982, nr 21 043, BNB 1982/174

HR 19 MEI 1982, nr 20 985, BNB 1982/175.

HR 13 maart 1985, BNB 1986/231

HR 11-10-2000, nr 33 540, BNB 2000/381

HR 25-03-2011, nr 10/01597,V-N 2011/17.19

Besluit van 13 november 2006, BNB 2007/23

Besluit 12 september 2008, BNB 2008/770.

Besluit 24 november 2009, nr. CPP2009/2342M, V-N 2009/62.13)

Besluit 10 juni 2010, V-N 2010/28.19

Besluit 26 augustus 2010, nr. DGB2010/3057M, onderdeel 4.4, V-N 2010/43.10